ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ

FAKULTA STAVEBNÍ
KATEDRA ARCHITEKTURY

PROMĚNA DOLNÍCH BŘEŽAN

20letá revitalizace obce Dolní Břežany, hlavní obce současné české architektury a urbanismu, očima její obecní architektky

THE TRANSFORMATION OF DOLNÍ BŘEŽANY

20th-year revitalization of the village Dolní Břežany in the main Municipality of contemporary Czech architecture and urbanism through the eyes of its municipal architect

HAUSBÓTY

Alternativní způsob bydlení, zkušenosti se stavbou

HOUSEBOATS

Alternative way of living, experience with construction

HABILITAČNÍ PRÁCE

ING. ARCH. ANNA ŠLAPETOVÁ

PRAHA 2024

Děkuji za pracovní podporu vedoucímu katedry prof. akad. arch. Mikuláši Hulcovi.

Obsah:

PROMĚNA DOLNÍCH BŘEŽAN

1. Úvod a historie Dolních Břežan 4
2. Lokalita Za Příkopem 8
3. Centrum (a parky v centru) 11
4. Etapizace jako urbanistický nástroj 15
5. Vědecko-technické centrum (ELI a HiLASE) 16
6. Náměstí před a za radnicí (radnice) 21
7. Zámek a jeho záchrana 29
8. Školní areál (ZŠ a MŠ, jídelna, pavilon, tělocvična) 32
9. Hřbitov 44
10. Parkovací dům 46
11. Poliklinika a RIC 47
12. Celkové záběry v mapách 50
13. Ostatní drobná architektura a infrastruktura (autobusové zastávky, sklady a hasičská zbrojnice obce, sociální nájemní bydlení) 53
14. Nové projekty v procesu (vize) a vliv obecního architekta na obec 57
15. Sochy ve veřejném prostoru 62
16. Lhota 63
17. Závist 64
18. Nové projekty ve Lhotě 66
19. Ocenění 69

HAUSBÓTY

1. Vstupní informace před počátkem výstavby 71
2. Hrubá stavba v suchém doku 77
3. Transport po souši i po vodě, prezentace hausbótu 79
4. Další projekty (Mostecká montážní) 88

Proměna Dolních Břežan v průběhu 20 let

Dolní Břežany jsou obec v okrese Praha-západ, ležící na jižním okraji hlavního města Prahy. (v těsném sousedství území hlavního města). Obcí protéká Břežanský potok, který poté ústí do Břežanského údolí. Název Břežany označuje obyvatelé žijící podél břehu, ať už u potoka, nebo strmého svahu údolí). Obec má nyní cca 4 600 obyvatel.

Osídlení se datuje od mladší doby kamenné, nejvíce nálezů v této oblasti pochází z kultury laténské (cca 5. stol. před n. l.) díky blízkosti keltského opida Závist. V písemných pramenech se Břežany objevují od 14. století nejdříve stavbou tvrze s kaplí, v 16. století zde existoval spolu s tvrzí i pivovar, sladovna a mlýn. Místokancléř Království českého, Kryštof Želínský ze Sebuzína se svou ženou Magdalenou Voděradskou z Hrušova přestavěli tvrz po roce 1590 na renesanční zámek. Od roku 1715 se Břežany staly majetkem Arcibiskupství pražského, které zámek využívalo převážně jako své letní sídlo. Arcibiskup Václav Leopold Chlumčanský z Přestavlk a Chlumčan nechal postavit v Dolních Břežanech školu (1826). V letech 1885–1887 byla vybudována kaple. Arcibiskupství zůstalo vlastníkem Dolních Břežan i po zrušení poddanství (1848) v rámci stejnojmenného velkostatku do roku 1945.

Po nástupu komunismu byl zámek zkonfiskován a využíván nejdříve jako školicí středisko Ministerstva zemědělství a poté jako cvičné prostory Ministerstva vnitra. Cvičily zde tzv. „červené barety“ – útvar zvláštního určení, který se „proslavil“ nejtvrdším zásahem na Národní třidě během 17. listopadu 1989. Stav zámku zůstal po jejich odchodu v dezolátním stavu. V roce 1992 byl zámek vrácen v restituci římskokatolické církvi.

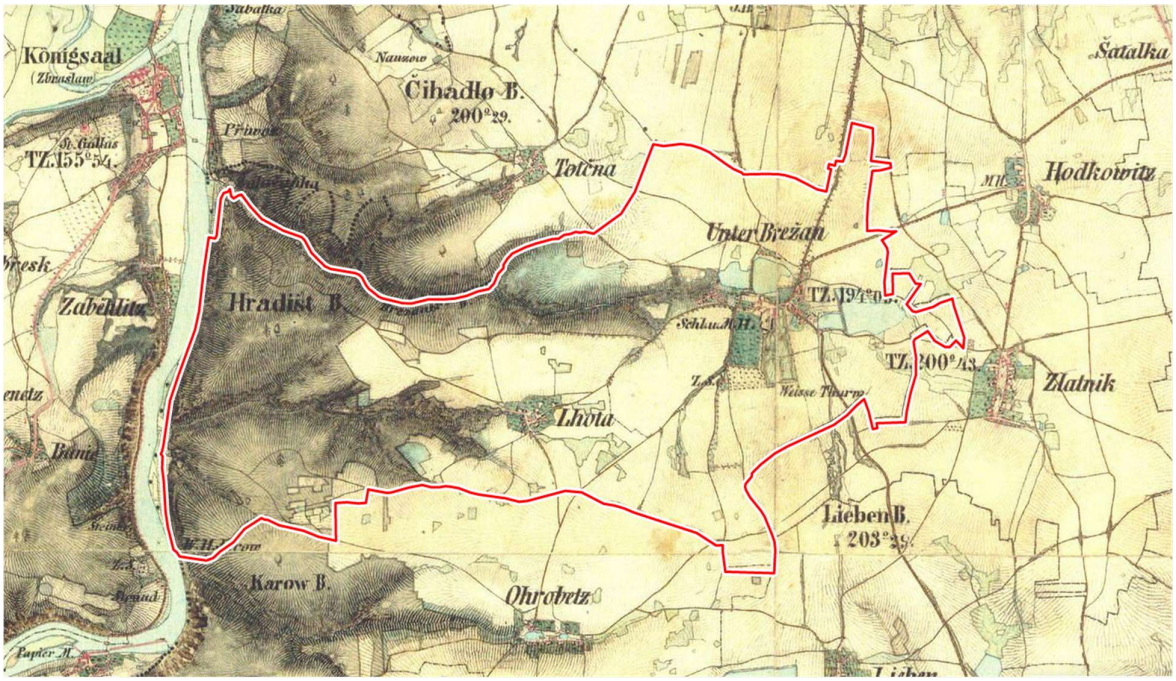

Situace – Dolní Břežany v 19. století Zdroj: mapy.cz

Obec Dolní Břežany byla na konci devadesátých let 20. století místem kompletně bez infrastruktury a služeb. I přes absenci koncepce zde ale prudce rostl počet obyvatel. Obec neměla náměstí, v centrální části obce byla vyvezená zemina z výkopu silničního tunelu Prahy 5 – Smíchova „Mrázovka“ (byl otevřen 2004), neměla chodníky, neměla osvětlení, chyběla základní infrastruktura (kapacitní čistička), nebyl zde ani obchod, škola byla nevyhovující a bez tělocvičny, mateřskou školu – jednotřídku – měla v pronajatém domku Arcibiskupství pražského, chyběla poliklinika, uprostřed obce se nacházela benzinová stanice atd. Původní zámek a jeho zahrada byly zničeny a kontaminovány již zmíněným nakládáním za komunistů.

Okna a vitráže zámku byly rozbité, střecha se rozpadala, kaple sloužila jako sklad stavebního a jiného materiálu. Stavby si určovali stavebníci bez ohledu na širší vztahy a okolí. Každý se maximálně soustředil na svou stavbu a plný plot, aby se od takového prostoru odstínil. Dolní Břežany byly, jako většina obcí v devadesátých letech, levnou „noclehárnou“ u Prahy.[1]

Obec nesplňovala základní funkce a atributy, které by i jakýkoliv laik v obci očekával, jedinou její výhodou byla blízkost Praze a dálnici D1 a taktéž to, že bylo levnější zde postavit dům než koupit byt v Praze.

Situace na mapě z roku 1953 Zdroj: mapy obec Dolní Břežany

[1] DOLNÍ BŘEŽANY. *Historie Dolních Břežan*. Online. 31.1.2014. Dostupné z: https://www.dolnibrezany.cz/historie%2Ddolnich%2Dbrezan/d-5515/p1=16527. [citováno 2024-05-25].

Situace na mapě z roku 2003 Zdroj: mapy.cz

A právě v této době, na přelomu milénia, se z nově nastěhovaných obyvatel, kterým tato neutěšená situace u jejich domovů vadila, začalo formovat hnutí nazvané Rozkvět. Jeho hlavním zakladatelem a tahounem byl vystudovaný fyzik, vědec a posléze byznysmen Ing. Věslav Michalik CSc. (1963–2022). Toto hnutí na konci roku 2002 jednomyslně vyhrálo volby a vládne doposud.

Byla jsem tedy taktéž součástí nového vedení obce a my všichni měli ohromné nasazení, ideály, a hlavně velmi schopného starostu. Bylo totiž celkem jasné, že to už vypadat hůř (něž jaký byl stav v roce 2003) nemůže. Tato situace byla svým způsobem motorem, neboť každý z nás počítal s horizontem úspěchu a každý měl tendenci si pěknější obcí svou nemovitost zvednout na hodnotě.

Funkce obecní architektky se tehdy nezakládala. Jako první vznikla jakási pracovní architektonicko-urbanistická skupina podléhající přímo radě, především pak starostovi, která konzultovala vize přímo s nimi. Nic to neměnilo na významu, byť formálně jsme tuto funkci ustanovili v roce 2014, byla to po celou dobu stejná práce a proces jako doposud.

Nejdříve bylo nutné pochopit obec jako celek. Ke konzultacím jsme tehdy přizvali profesora urbanismu Miroslava Bašeho, který nás do praxe zasvěcoval a vize s námi konzultoval. Zjistili jsme, že k utvoření koncepce se výborně hodí rešerše formou studií nebo mini-soutěží studentů na vysokých školách. A to jsme v hojné míře dělali. Dalo se z toho velmi dobře ujasnit si, co by v daném území

šlo a co ne, vytříbilo to nápady a pomáhalo poté tvořit zadání vyzvaným architektonickým soutěžím a celkové koncepci obce. Každý radní na tom pochopil, že stavět a vybrat architekty a urbanisty není stejné jako „jít si koupit rohlíky do pekárny“. Jak velké a dramatické rozdíly mezi nimi jsou. Rozhodli jsme se poté samotné architekty povětšinou vysoutěžit formou paralelních zadání 3–5 architektonických studií nebo architektů, z jejichž návrhů jsme si pak sami vybírali vítěze, který v práci na projektu poté pokračoval.

Hned v prvním roce (2003) jsme začali řešit tyto zásadní centrální lokace a jejich náplň: Centrum obchodní (značeno modře) a administrativní (značeno růžově), školství (značeno zeleně (str.34)) a lokalitu bydlení zvanou Za příkopem (značeno žlutě).

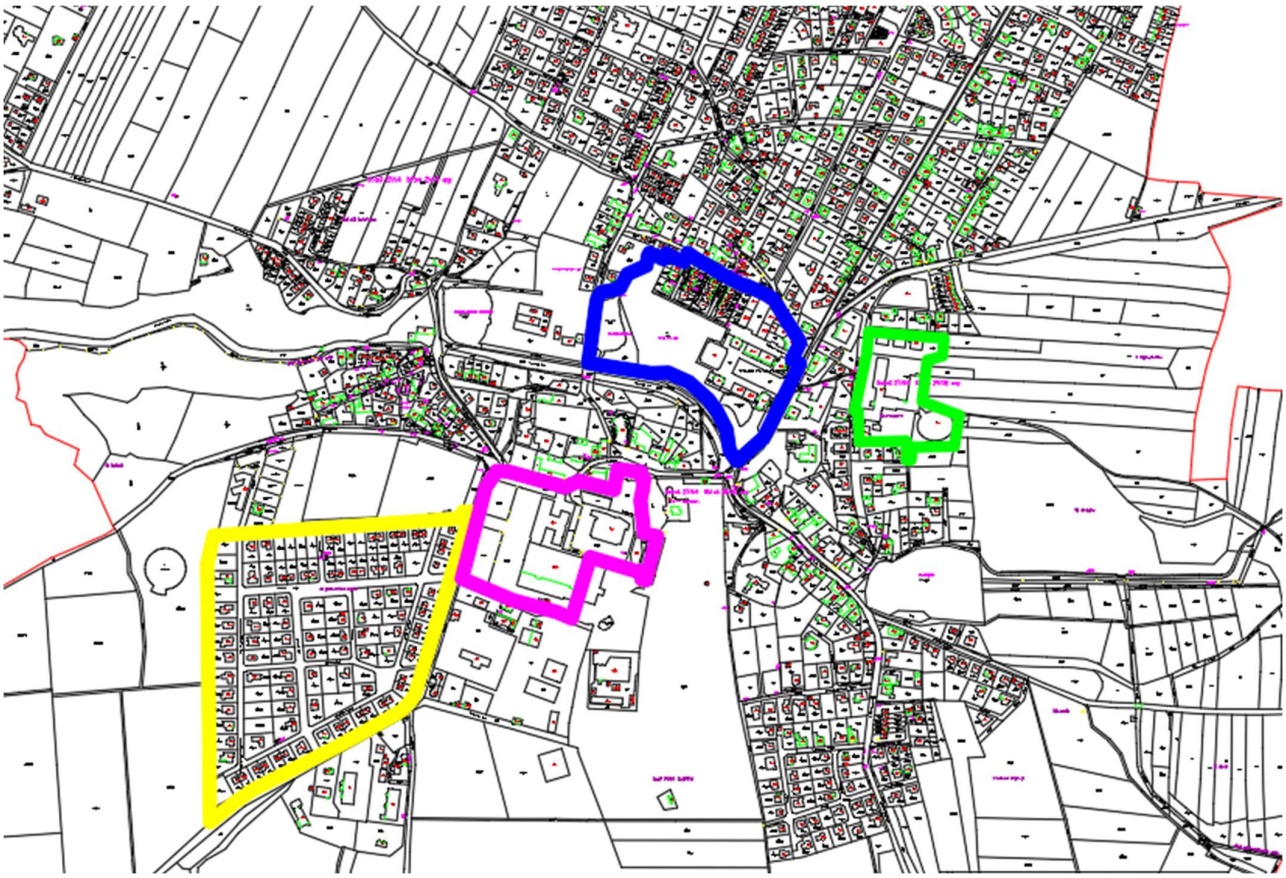

Nejdůležitější lokace obce na katastrální mapě Zdroj: archiv autorky

Za prvé: Kam umístit centrum, které obec neměla. Rozhodovalo se podle možností centrálních pozemků a podle potřeb, které jsme vnímali: potřebu komerčního **obchodního centra** se službami typu restaurace, obchody, kde by se lidé i volnočasově scházeli, kde by probíhaly obecní slavnosti, divadla atd. (na obrázku značeno modrou barvou); ale taktéž **centra administrativního** – jako poštu, radnici, prostory pro kanceláře, kde by lidé i pracovali (vyznačeno růžově) tak, aby si centra nekonkurovala, ale navzájem se doplňovala a propojovala. Naším hlavním cílem bylo, aby obec nebyla jen noclehárnou, ale aby se kladl důraz na veřejný prostor, kde by se lidé mohli potkávat a neutíkali i za popracovními aktivitami mimo obec. Vytipovali jsme jako možná centra dvě místa:

Jedno za radnicí blízko zámku (na mapce vyznačeno růžově barvou) a druhé na místě zavezené bažiny tunelem Mrázovka (značeno na mapce modře).

Druhým významným počinem hned v začátku také bylo, co udělat s developmentem Ekospolu v **lokalitě Za Příkopem** (označeno žlutě), který přišel s nabídkou, že by rád na 12hektarovém pozemku Arcibiskupství (na hranici intravilánu obce) postavil přes 200 domů. Tehdy jsem, coby garant vizí a koncepcí obce, přesvědčila Věslava Michalika a radu o tom, že existují rozdíly mezi developmenty (například Osada Baba – prvorepubliková funkcionalistická vilová kolonie v pražských Dejvicích, která vznikla z iniciativy Werkbundu na konci 20. a začátku 30. let 20. století). Obec se rozhodla, že development Ekospolu neschválí, ani neumožní, ba naopak, že development přebere, zajistí parcelaci i infastrukturu sama. To se také stalo.

Obec vzhledem k časové tísni vyzvala napřímo arch. Michala Bartoška, který v roce 2004 zpracoval regulaci 12 hektarů území, kdy došlo na parcelaci „pouze“ 100 domů, s velkorysým veřejným prostorem (cca 19 % z celkové plochy), a jeho ulicemi páteřními a obslužnými – od 9m–24m šíře, s minimálně jedním chodníkem šíře 1,5 m, silničním profilem mezi 5–6 m, se stáním pro auta (cca 2,25 m) a s alejí stromů a vsakem dešťové vody, dále s velikostí pozemků min 800 m^2 pro jeden RD až do cca 1600 m^2 pro dvojdům, se zastavěností max. 20 %, s regulací odstupů (min. 5 m mezi hranicemi pozemků), (čímž se předcházelo sousedským neshodám), max. výšek hřebene a římsy od nejbližšího veřejného prostranství s jasně danou stavební a uliční čárou, důležitými nárožími, směřováním hřebenů domů, maximálním přesahem balkónů, jakož i regulací průhledností a výšky plotů atd. Realizace a prodej první etapy proběhla v roce 2006.[2]

Ukázky lokality Za Příkopem, nyní (uliční profily) Zdroj: archiv autorky

[2] AURS, spol. s r. o. *Územní plán obce Dolní Břežany.* Online. 2009-03-16. Dostupné z: https://www.dolnibrezany.cz/assets/File.ashx?id_org=2879&id_dokumenty=4133. [citováno 2024-05-21].

Foto lokality Za Příkopem – letecká fotka Zdroj: archiv obce

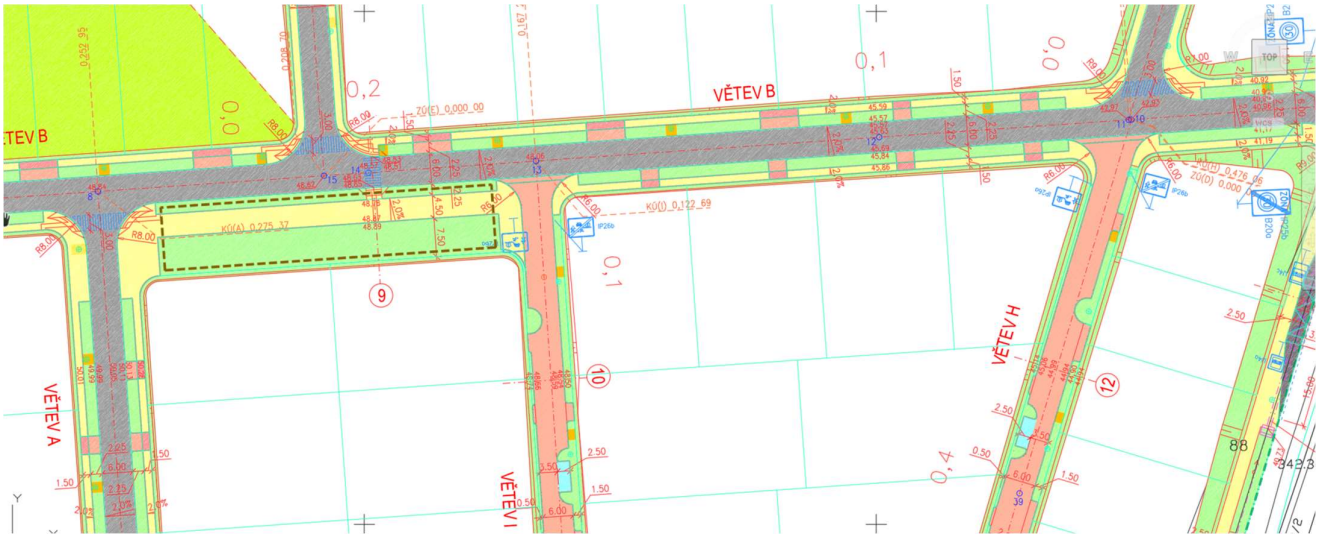

Ukázka uličních profilů na výkrese lokality Za Příkopem Zdroj: výkres arch. M. Bartoška

Ukázka zásadní regulace lokality Za Příkopem

Zdroj: výkres arch. M. Bartoška – obec

V rámci koncepce školství se právě developmentem parcelace a zasíťováním lokality Za Příkopem vydělalo na výstavbu nové mateřské školy (na obrázku značeno zeleně na str.7).

Prvním vytipovaným pozemkem pro **obchodní centrum** bylo v roce 2004 vybráno místo podél ulice Pražská a sice pozemek o rozměrech cca 200 × 300 m (v místě, kde byla výše zmíněná vyvezená zemina z tunelu Mrázovka Praha – vyznačeno modře), který byl majetkem Arcibiskupství. Obec slíbila zajištění developmentu s tím, že pozemek Arcibiskupství obec zhodnotí a poté část veřejných prostor bude vlastnit a spravovat.

Celá akce začala vyzvanou soutěží tří kanceláří. A sice – Ing. arch. Michala Bartoška, Ing. arch. Davida Průška, a dua doc. Ing. arch. Ladislav Tichý, CSc. a doc. Ing. arch. Václav Dvořák, CSc. Vítězem se v březnu roku 2004 stalo právě duo architektů Václav Dvořák a Ladislav Tichý, kteří jediní orientovali náměstí příčně vůči hlavní ulici Pražská, kde mělo vzniknout náměstí cca 50 × 75 m. Realizace proběhla v roce 2009.

Osy a výhledy (na zámek jako dominantu obce a dále propojení v širších souvislostech) na ulici Dělnická i Pražská Zdroj: skica arch. Dvořáka

Prvotní skica – vizualizace náměstí Zdroj: archiv autorů arch. Tichý a Dvořák

Výhodou sdružení obce, Arcibiskupství a investora náměstí bylo, že náměstí se velmi rychle podařilo dořešit i „papírově“. Celá akce byla řešena pouze územním rozhodnutím o umístění a využití stavby s finální smluvní povinností stavebníka předat vše, co je ve veřejném prostoru, obci. Tím, že majitel pozemku byl jediný (Arcibiskupství pražské), navíc s velkorysou a nadčasovou vizí, se koncepce záměru „na věčnost“ (ne krátkodobě) s velkorysým parkem podařila dodržet a udržet.

Jistou výhodou nevýhody bylo taktéž to, že Dolní Břežany mají velmi neúnosné a nevhodné podloží (silná spodní voda, jíl a poté i skála). To vedlo k tomu, že domy musely být stavěny na masivních pilotech, a tudíž se celá výstavba velmi prodražila. I to bylo „nápomocné“ ustoupení rozhodnutí pro větší podíl parků versus staveb.

Foto náměstí, 2023 Zdroj: archiv obce

Součástí náměstí bylo i zbudování **parků, Mlynářského a Keltského**. Oba proběhly podle návrhu arch. Zdeňka Sendlera do roku 2010 a stály přes 60 milionů Kč. Parky odkazují k symbolice keltské historie, neboť poblíž Břežan se nachází keltské opidum Závist.

Půdorys návrhu parku Zdroj: archiv arch. Sendlera

Foto parku, 2023 Zdroj: archiv obce

Letecké foto náměstí, 2023 Zdroj: archiv obce

Dalším počinem udržení rozvoje obce byla tzv. **„etapizace“.** Etapizaci územní plán umožňuje, ale bylo třeba referendem zakotvit nenavyšování zastavitelnosti s povinností zastavění od centrální části intravilánu vně do extravilánu. Referendum v obci proběhlo v roce 2008 a stanovilo, že „nebude dále rozšiřováno zastavitelné území obce a další výstavba v zastavitelném území obce bude rozložena do tří etap, a to postupně až do roku 2040“, aby každoročně „v průměru nepřibývalo v obci více než 100 obyvatel ročně“.[3]

Toto rozhodnutí značně ovlivnilo výstavbu v obci od roku 2009, kdy byla tato změna v územním plánu zavedena. Díky územnímu plánu obce, jasně určeným pravidlům a etapizaci zástavby nedocházelo v obci k negativnímu dopadu suburbanizace.

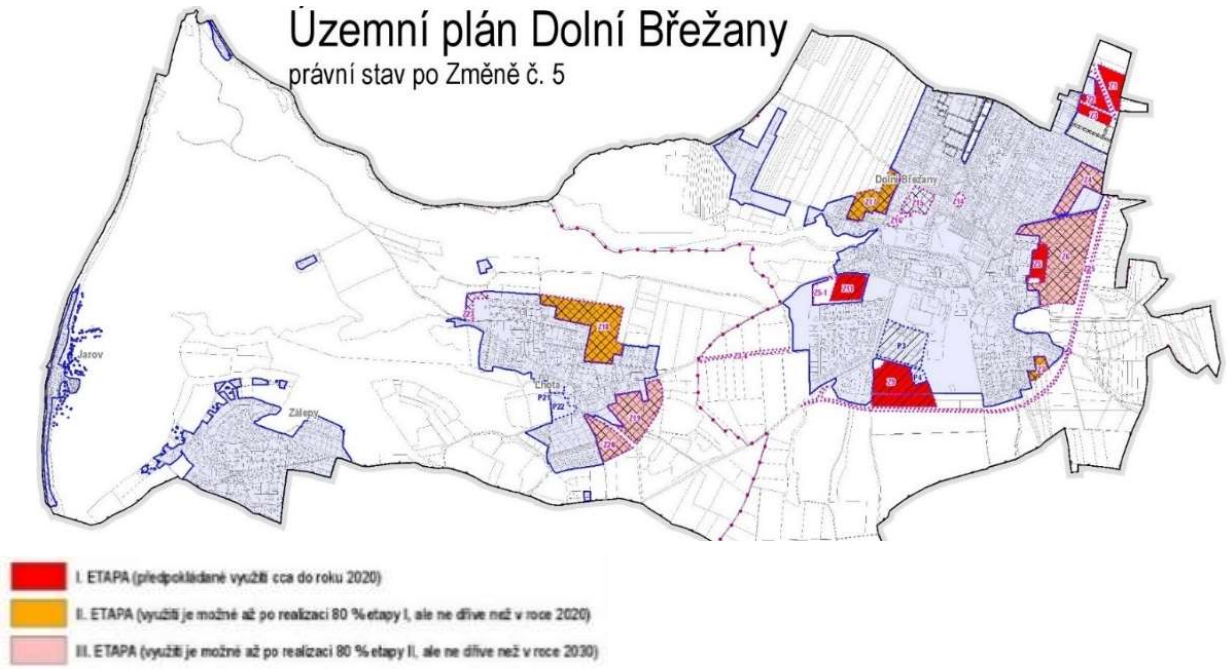

Etapizace obce, 2009 Zdroj: archiv obce

Centrem administrativně komerčním se posléze stalo centrum vědecko-technické, které vzniklo díky vazbám starosty na Fyzikální ústav (v mapce vyznačeno fialovou barvou). Na místě zaniklého zemědělského areálu vyrostla dvě špičková výzkumná centra **ELI Beamlines a HiLASE** spadající pod Fyzikální ústav Akademie věd ČR.

[3] DOLNÍ BŘEŽANY: Rada obce. *Referendum o budoucnosti obce*. Online, INDD. Rozkvět. Září 2008, 24. vydání, s. 7. Dostupné z: https://www.dolnibrezany.cz/assets/File.ashx?id_org=2879&id_dokumenty=1057. [citováno 2024-05-30].

Výstavbě center předcházela studie využití území a jeho kapacity, zpracovaná mnou a prof. Ing. arch. Miroslav Bašem, který v té době vedl katedru Urbanismu na Fakultě architektury ČVUT. Tím jsme byli připraveni nabídnout toto území v době, kdy se rozhodovalo o umístění vědecko-technického centra v Evropě, protože jsme kapacity tohoto území znali a měli analyzované. Zároveň zde byl pouze jeden vlastník (kromě obce) tedy Arcibiskupství pražské, tudíž jednání se nejevila komplikovaně v rámci majetkoprávních vztahů ani Fyzikálnímu ústavu.

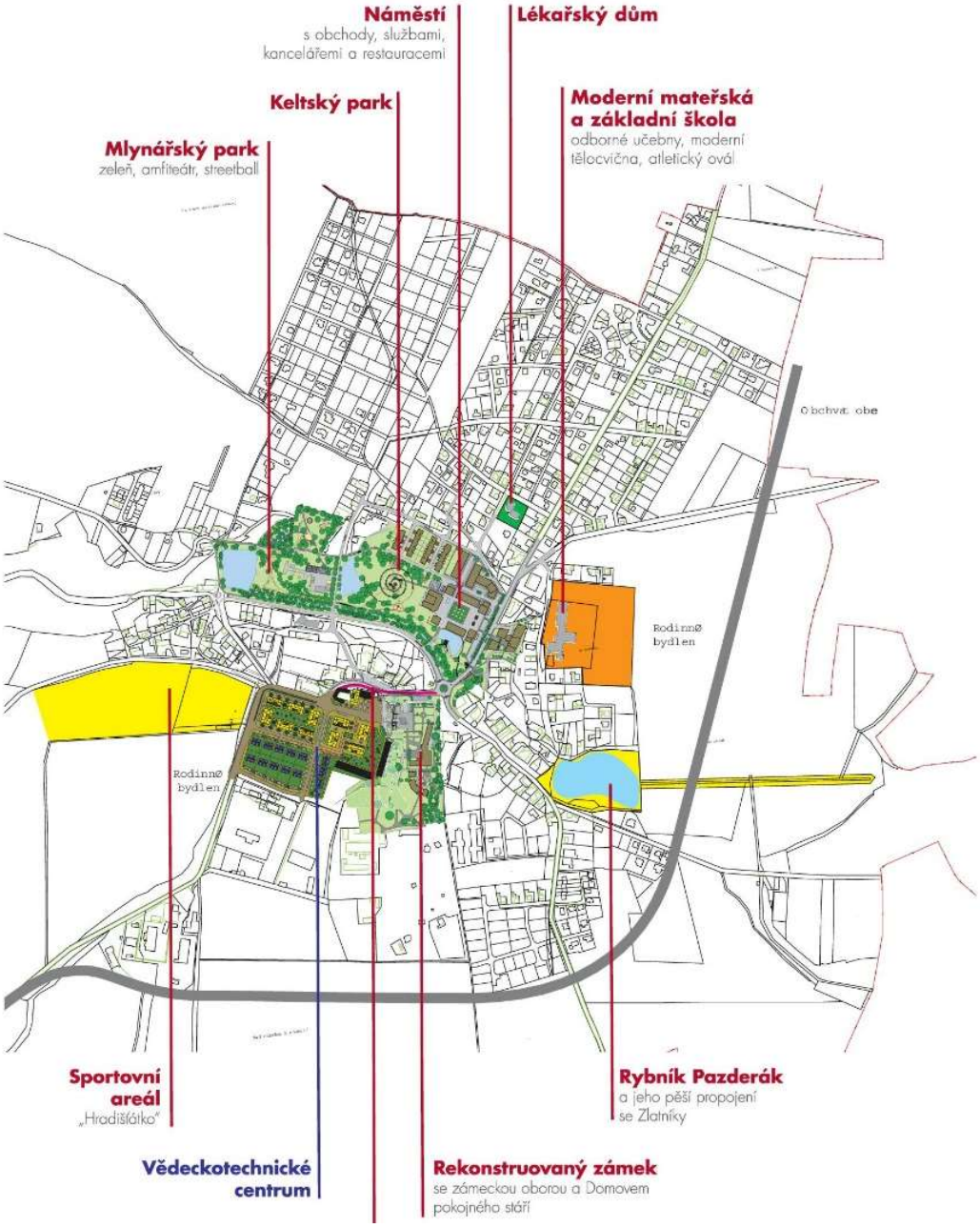

Schéma využití území a jeho kapacita – výkres, 2006 Zdroj: archiv autorky

V roce 2009 se vypisovala soutěž na největší laser na světě a mezi Maďarskem, Rumunskem a Českou republikou, nakonec zvítězila lokace Dolních Břežan.[4] Nejprve předcházela stavba menšího centra HiLASE[5], kterou v roce 2009 navrhla arch. Vladimíra Leníčková (Len+K). Stavba se realizovala mezi lety 2011–2014. Regulována byla tak, aby její nejvýraznější fasáda držela linii náměstí Za Radnicí v ploše min 50 %.

HiLASE Zdroj: Pavel Kucera Photography 2019

HiLASE Zdroj: archiv obce

[4] ELI BEAMLINES. *O nás.* © 2024. Dostupné z: https://www.eli-beams.eu/cs/o-eli-beamlines/. [citováno 2024-06-01].
[5] HiLASE. *O nás.* © 2024. Dostupné z: https://www.hilase.cz/o-nas/. [citováno 2024-06-01].

Soutěžní návrh Bogle Architects – soutěž 2009 Zdroj: archiv Bogle architects

Budovu pro největší laser na světě vyhrála v rámci mezinárodní soutěže v roce 2009 kancelář Bogle Architects, v čele s architektkou Viktorií Součkovou, a samotná realizace proběhla mezi lety 2012–2015. Stavba byla oceněna jak v českém, tak mezinárodním kontextu, např. cenou Architektonický projekt roku 2014 nebo MIPIM Awards 2016 a další.[6]

Letecký snímek na vědecko-technické centrum (vlevo HiLASE, větší ELI) Zdroj: archiv autorky

[6] Bogle Architects. *ELI_EDIT_30_11_2016_BOGLE_FINALRTXPXII3.* Online, video. December 8, 2016 at 10:36 AM. Dostupné z: Vimeo, https://vimeo.com/194836429. [citováno 2024-06-01].

Co se týká prostorové regulace zásadní bylo pro architekty kanceláře Bogle Architects odstínit frekvence haly laseru (tlustá betonová masa haly), dále dodržet výšku dle územního plánu, tedy ne vyšší než 14 m, a dále v rámci architektonického rukopisu docílit při tak velké stavbě stále „lidského měřítka“ a přívětivé stavby. Návrh byl koncipován jako výzkumný kampus skládající se ze čtyř samostatných budov, kanceláří, laboratoří, multifunkčního prostoru s přednáškovým sálem a kavárnou. Hlavním prvkem – masivním betonovým boxem (velikostně srovnatelný s fotbalovým hřištěm) – je samotná laserová hala. Nad atriem budovy se vznáší lehká střecha z žaluzií, která tvoří výrazný detail a v létě poskytuje žádoucí zastínění.

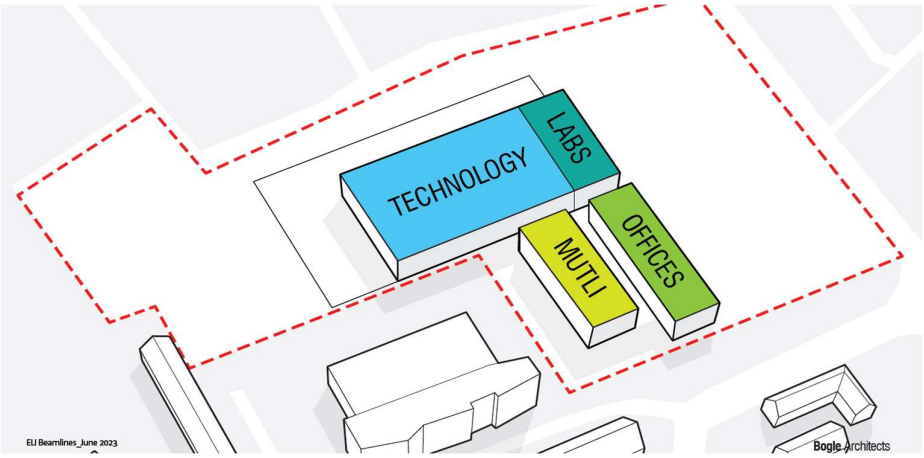

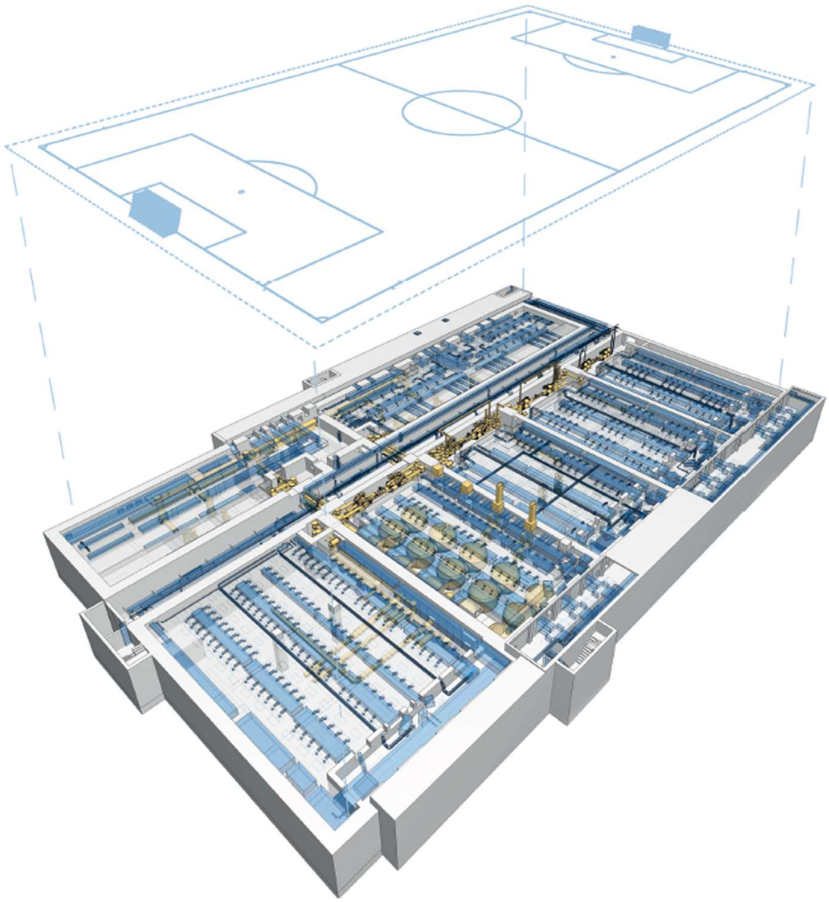

Nahoře: schéma 4 propojených budov ELI; dole: samotná hlavní budova technologie – laserová hala velká jako fotbalové hřiště
Zdroj: archiv Bogle Architects

Kromě vlastního laseru, sídla vědců a jejich laboratoří se taktéž před budovou ELI uskutečnil happening pražské Galerie Rudolfinum ve spolupráci s ELI, kdy Galerie oslavila svou jubilejní 100. výstavu (1. 10. 2017) happeningem Rogerse Hiornse, kdy do země zakopali stíhačku Mig 21. Dohlíželi letečtí inženýři a archeologové.

Happening ELI a Rudolfina Zdroj: archiv autorky

Letecký snímek vědecko-technického centra v Dolních Břežanech Zdroj: archiv obce

Dalším krokem bylo v roce 2009 revitalizace **návsi před a za radnicí**, které se chopila architektka Hana Zachová.

Letecký snímek na prostor před a za radnicí v Dolních Břežanech Zdroj: archiv obce

Paní arch. Hana Zachová řešila prostor v měřítku a proporci (šířka, výška, délka). V principu nekonkurovala hlavnímu obchodnímu náměstí, užila přírodní materiály, jako žulové kostky v kombinaci s mlatovým povrchem, a především srovnávala linie a výšky, dosáhla tak sjednocení (jak prostoru před, tak prostoru za radnicí) v maximální bezbariérovosti. Vznikl „bulvár 5. května“ (před radnicí) a náměstí lákající k zastavení za radnicí (před zámkem).

Původně před radnicí stály túje, neprostupná bariéra opěrných mini zídek, které činily prostor nepřístupný a pro chodce nepřívětivý a nelákavý. Poté, co tyto schody a túje paní architektka odstranila a nahradila povrchy ušlechtilými materiály ve zdařilých kombinacích, vznikl překrásný prostor – kde probíhají různé kulturní akce a lidé se tu nejen během nich rádi potkávají – jakýsi bulvár, po němž lidé volně korzují (jako to bývalo na vesnicích a malých městech dříve).

Náves za radnicí z okna radnice – rok 2003 a rok 2023 Zdroj: archiv obce

Výkres řešení situace ulice Pražská – před radnicí Zdroj: archiv arch. H. Zachové

Před radnicí – foto 2023 Zdroj: archiv obce

Foto stavu prostor před radnicí, 2003, poté rok 2023 Zdroj: archiv obce

Protože starosta byl velký nadšenec vědy, vymyslel si zde kašnu se slunečními hodinami s názvem fontána Času, ideový návrh: Věslav Michalik, arch. návrh: Hana Zachová a výpočet a vytyčení slunečních hodin: Jindřich Traugott.

Návrh 2008 – arch. Hana Zachová, realizace 2009, 18 mil. Kč, Spolupráce: AP STUDIO, Vít Santolík

Za radnicí – foto, 2023 Zdroj: archiv autorky

Před radnicí – původní stav v roce 2003 a návrh – vizualizace arch. Zachové Zdroj: archiv obce

Při slavnostním otevření návsi v září 2009 se rozhodl požehnat návsi i Jeho Eminence PhDr. Miloslav kardinál Vlk. Vše se mělo odehrát spolu s opětovným umístěním rekonstruované sochy kalvárie zpět na stávající podstavec na návsi – resp. v prostoru před radnicí. Kalvárie je barokní socha od Jana Antonína Quitainera z roku 1760, která se v té době již cca dva roky opravovala v depozitu restaurátorů.

Kardinál Vlk, socha kalvárie, náměstí za radnicí Zdroj: internet, archiv obce a autorky

(Vzhledem k pozdnímu dodání sochy na podstavec tak kardinál Vlk požehnal mému těhotenství 2dny před porodem mého čtvrtého dítěte – foto s kropenkou)

Zároveň došlo k rekonstrukci radnice arch. studiem MFA. Dokončena byla v roce 2013. Na náměstí za radnicí se v roce 2015 rekonstruovala bývalá jídelna JZD na základní uměleckou školu. Tuto rekonstrukci velmi zdařile provedl Ing. arch. Pavel Hnilička. Konzultovali jsme především barevnosti špalet a soklů, uhájili jsme střídmější výraz jen s decentní barevností a cihlovým obkladem soklu. Celkové náklady se vyšplhaly na cca 25 mil. Kč, přičemž skoro 20 mil. Kč byla dotace z Regionálního operačního programu Střední Čechy.

Původní stav, 2003; základní umělecká škola, 2023 Zdroj: archiv obce a autorky

Základní umělecká škola – foto, 2023 Zdroj: archiv autorky

Zde také došlo k rekonstrukci původních barokních stájí v pivovar a následně dostavbu dalšího vědecko-technického bloku Rigaku (arch. Pína). Snaha obce byla co nejvíce Rigaku zasunout dál od náměstí za radnicí, aby vytvořily s Olivovým pivovarem jakýsi menší vnitroblok.

Olivův pivovar, Rigaku – foto, 2023 Zdroj: PKučera Photography – Architektura, archiv autorky

Nakonec jsem ještě v dubnu 2020 vypsala soutěž (paralelní zadání) na rozšíření Fyzikálního ústavu AV ČR o informační centrum, nyní inovační centrum, které vyhrál ateliér Bogle Architects mezi vyzvanými ateliéry Marani Architects, MFA, OTA a Bogle Architects. Viz ukázka z protokolu výsledku k návrhům řešení:

Soutěž DB + ELI = CENTRÁLA

1. Místo uděluje skupině **BOGLE ARCHITECTS**

Porota především ocenila **jednoznačnost architektonického řešení, včetně architektonického výrazu**. Zároveň ocenila, že dům ctí architekturu s jakousi **pokorou** k danému místu, především v souvislosti s jednoduchou sedlovou střechou.

Dále porota ocenila **přehlednost a logiku funkcí**, kdy z jakékoliv strany, kdy budově přicházíme pochopíme okamžitě, kudy do ní vstoupit, jak se orientovat i s parkováním. Parkování umožní 17autům příjezdem rampou.

Architekti podtrhli výhled na Kalvárii, velmi jednoduše a absolutně čistě si poradili s **dispozičním řešením**, kdy parkování je řešeno v suterénu, propojeno do budovy vnitřkem, a zároveň udrželi to, že hlavní funkcí zůstává otevřený prostor. Schodiště jsou přídavná jak od garáží, tak od recepce v krajích budovy, aby velkorysý prostor zůstal zadaným funkcím. Docílila taky dokonce závětří před vstupem, čímž je podtrhnuta důležitost vstupu a zároveň z druhé podélné strany budovy nechali vzniknout jakési odpočinkové patio.

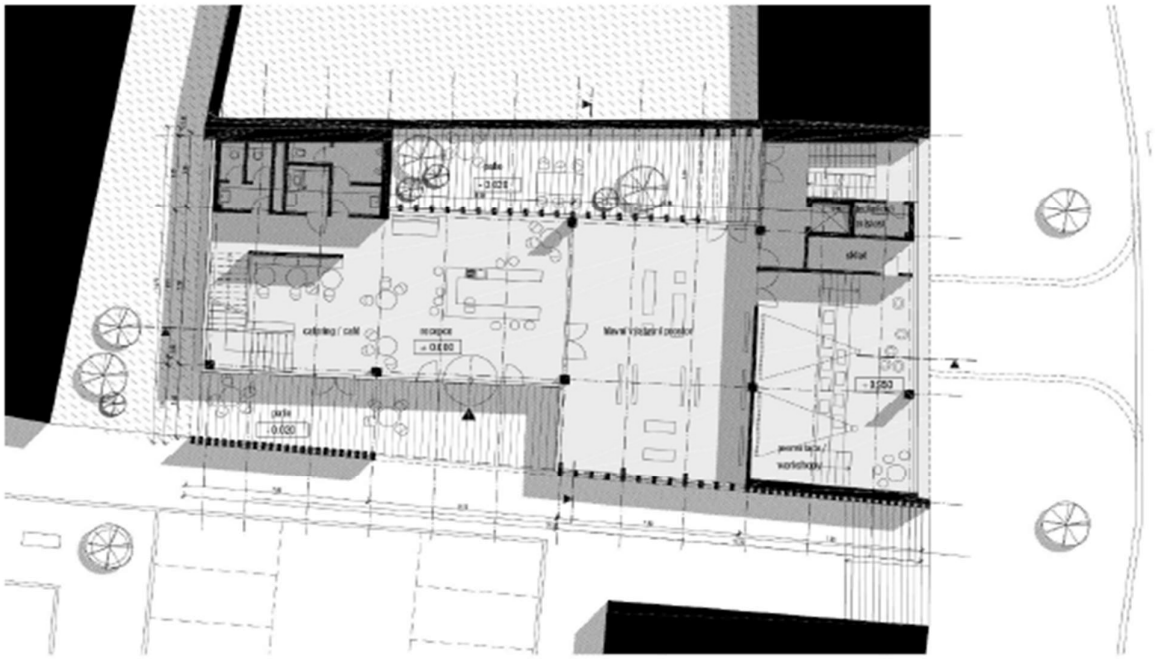

Konstrukci budovy architekti navrhli jako dřevostavbu s hliníkovými žebry, celkovou výšku budovy měli 12 m. Cenu objektu odhadli na 56,7mil bez DPH.

2. Místo uděluje skupině OTA ATELIER

Porota ocenila hmotové řešení a výrazové architektonické prvky, především osvětlení skrz Shedové střechy. Zároveň ocenila samotný velkorysý výstavní centrální prostor v přízemní části.

Centrálnímu prostoru však ubírá to, že v nejdůležitějším místě uprostřed budovy je umístěn komunikační uzel schodiště a výtahu (který tlačí příliš brzy u vstupu) a taktéž vyvýšení (běžně nevyužívané) části vlivem stropu nad garážemi. Přičemž ochoz v patře není nijak významově podtrhnut.

Dále komise vyhodnotila parkování (pro 24aut) automatickým zakladačem jako uživatelky nekomfortní. Postrádala taktéž propojení z garáží vnitřkem budovy.

Konstrukce budovy je kombinace železobetonového jádra s betonovými stropy, na němž je uložena lehká ocelová hala. Fasádu budovy architekti navrhli kovovou (opláštění mělo být pozinkovanými panely) v kombinaci s prosklenými plochami. Celkovou výšku budovy měli 10,5m. Cenu objektu odhadli na 59mil bez DPH.

3. Místo uděluje skupině MARANI ARCHITECTS

Porotě se velmi líbil „fortelný medicejovský" styl návrhu. Ocenila hmotové řešení s vazbami na linie okolních domů jakož i materiálové řešení. Taktéž ocenila významně levnější pořizovací cenu.

Porota však podotkla, že hlavní vstup není úplně výrazově přesvědčivý, monumentální „sokl" domu v sobě obsahuje nejdůležitější prostoru, a není tak jednoznačné, že tím ona opravdu je.

Porota také ocenila, že dispozičně je návrh velmi přehledný a jasný. Počet aut k zaparkování v budově byl pouze 8.

Budovu architekti navrhli s kamenným „soklem" s lehkým dřevěným skeletem na něm, který je hodně prosklený, velkorysými okny. Střecha je valbová s velmi mírným spádem.

Celkovou výšku budovy měli 12 m. Cenu objektu odhadli na 42mil bez DPH.

4. Místo uděluje skupině MFA – ARCH. Michala Fischera

Porotě se návrh příliš nelíbil. **Hmota nezapadá** ani výrazově, ani barevně do zástavby. Působí „ne pokorně" v daném místě, komise neshledala vhodně zvolené měřítko stavby v daném místě.

Budova je navržená kombinovaně jako železobetonová konstrukce se stěnovým pevným systémem. Fasáda je opláštěná černými dřevovláknitými deskami. Spáry hliníkového rastru měly symbolizovat lasery. Komise neshledala tuto asociaci pochopitelnou a vhodnou.

Architekti umístili 16aut. Budova je příliš vysoká – 16,5m. Cenu objektu odhadli na 59mil bez DPH.

Stavba proběhla mezi lety 2021–2023 a nyní doplňuje celé náměstí Za Radnicí.

Vizualizace návrhu Bogle Architects pohled od návsi (prostor před radnicí) Zdroj: Bogle Architects

Foto: pohled z ulice Za Radnicí 2023 Zdroj: Anna Šlapetová – archiv

Dalším stěžejním úkolem bylo dosáhnout rekonstrukce **zámku** v centru obce. Arcibiskupský zámek v Dolních Břežanech byl původně měšťanskou tvrzí z počátku 14. století, která prošla zásadními úpravami v renesanční a barokní době. Do sklonku 18. století lze datovat výraznou přestavbu, která dala zámku dodnes dochované hmotové i dispoziční uspořádání. Kolem roku 1890 byla dle návrhu architekta Rösnera postavena zámecká kaple. Novorenesanční úpravy východního křídla s arkádami a úpravy interiérů s dochovanými dveřmi a parketovými podlahami jsou poslední hodnotnou historickou etapou úprav zámku.[7]

Letecký snímek Dolních Břežan Zdroj: archiv obce

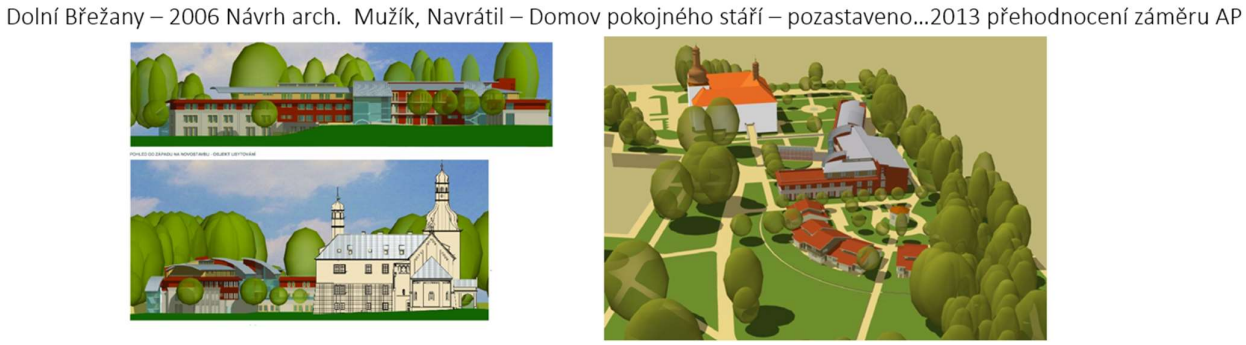

Původní záměr AP (2006) Zdroj: archiv obce

[7] DOLNÍ BŘEŽANY. *Zámek, zámecký park*. Online. 31.1.2014. Dostupné z: https://www.dolnibrezany.cz/zamek%2Dzamecky%2Dpark/d-5504/p1=16527. [citováno 2024-05-25].

Arcibiskupství pražské mělo původní projekt na přestavbu na domov pokojného stáří, avšak s vývojem Břežan svoje zadání přehodnotilo a vypsalo soutěž na rekonstrukci zámku, kde jsme se já, jako obecní architektka a starosta Michalik účastnili výběru jako přizvaní porotci. Soutěž vyhrál v roce 2014 návrh studia Šafer Hájek Architekti (SHA), v interiéru Mimolimit. K výstavbě došlo mezi lety 2016–2018.

Nový návrh – přestavba zámku na hotel – vysvěcení kaple, návrh SHA – architekti Oldřich Hájek, Jaroslav Šafer

2018, výstavba od 2016, projekt 2014

Pro dominantní budovu byla nalezena nová funkce ve formě luxusního zámeckého hotelu. Všechny funkce nutné pro tuto typologii byly integrovány do původní hmoty zámku. Kolem budovy byl obnoven zámecký park v duchu odkazu původních zahrad. Rekonstrukce získala ocenění Best of Reality 2018 a byla nominována do soutěže Stavba roku Středočeského kraje 2019. Jde hmotově o čtyřkřídlý dvoupatrový objekt kolem čtvercového dvora s hranolovou věží v západním průčelí. Jedná se o nejcennější a nejvýraznější stavbu Břežan, k níž odkazuje územní plán a jeho výšková specifika. Žádná stavba nesmí překročit výšku střechy zámku, což je 18 m. Limit podle územního plánu je 14 m. Věž má 36 m od úrovně terénu (dále jen jako ÚT).

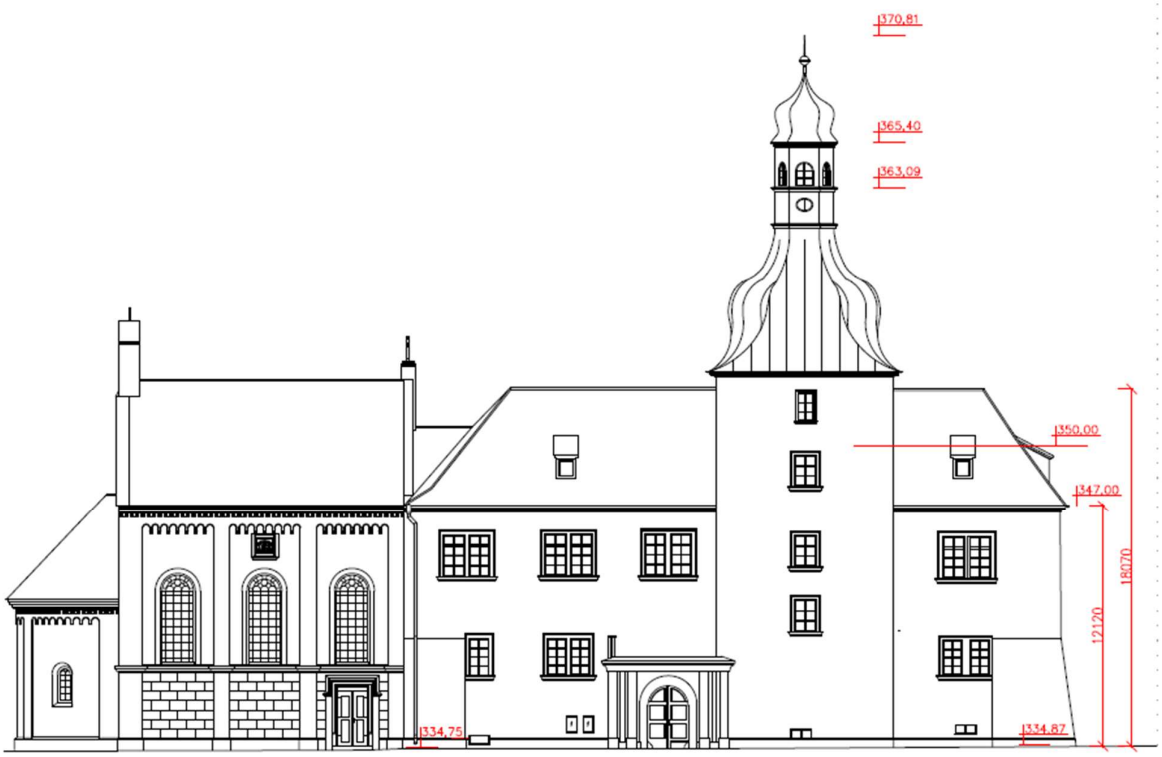

Výkres zámku – pohled

Zdroj: archiv obce

Foto zámku

Zdroj: archiv obce

Dalším ze čtyř hlavních bodů výrazných začátečních počinů naší spolupráce (mé a starosty) byla rekonstrukce a dostavba **školního areálu** (v mapce na str.7 značeno zeleně).

Celkové koncepci obce totiž předcházela příhoda, která se týkala areálu školství a která celý rozvoj obce nastartovala.

V roce 2002 se začala v obci řešit petice za přestavbu kotelny místní staré školy na tělocvičnu z iniciativy sdružení rodičů. Já tehdy byla čerstvě dostudovaná mladá architektka, která se ale odmítla pod petici podepsat. Budoucí starosta Věslav Michalik (tehdy sestavující kandidátku Rozkvětu) se tomu divil: „Proč ta mladá architektka petici nepodepíše? Vždyť přece její děti do té školy chodí a tělocvičnu potřebují!?“ Sešli jsme se a já tehdy oponovala, že to proto, že by přestavba kotelny na tělocvičnu zamezila větším vizím a zakonzervovala provizorní stav. Načež on mě požádal o moji představu koncepce celého areálu. A tak jsem si připravila vlastní studii rozvoje celého jejího území. Ta se roztáhla v území (tedy ne, jak si všichni mysleli, do výšky): měla mateřskou školu, nový pavilon pro základní školu, tělocvičnu, jídelnu, byt správce, parkoviště i atletický ovál.

Obrázek koncepce školního areálu vize 2002 Zdroj: archiv autorky

Zajímavé z dnešního pohledu pro mě je, že mě jaksi nezajímaly vlastnické vztahy, prostě jsem to, pro mě tehdy ideálně, navrhla. V tom je mladý ideál nezastupitelný, protože pak už člověk předvídá problémy a ty ho mnohdy zbytečně „brzdí“. Tím, že se ta idea starostovi líbila, a já byla v době před politickým angažmá, mi zůstal nad školou patronát i v pozdější době, i za mého působení v obecní pozici. Nejprve jsem přistoupila (2004–2005) k rekonstrukci fasády a změně proporcí a formátu oken stávající budovy školy.

Foto stavu, 2003 a 2023 Zdroj: Archiv autorky

Pak jsem postavila novou mateřskou školu se třemi pavilony (2007). Pavilony měly umožnit variabilitu podle naplněnosti tříd. V případě menšího počtu dětí šlo pavilony pronajmout pro družiny nebo jiné aktivity. V Dolních Břežanech je ale tolik dětí, že k jinému využití než pro MŠ zatím nedošlo.

Pozemek byl dost úzký, a tak pavilon propojuje v podélném směru spojovací chodba i s rampou (kopírující svah), po které děti mohou i jezdit na koloběžce, a jednotlivé pavilony mají barevně odlišen vstup (modrá, žlutá, zelená třída). Každá učebna má i vlastní velkou terasu s přímým výstupem z hlavní místnosti.

Během výstavby se zde, vzhledem k četným archeologickým nálezům z keltské doby, našla lidská kostra cca 2000 let stará.[8] Mateřská škola se projektovala mezi lety 2004–2006 a k realizaci došlo v letech 2006–2007. Celá akce stála 43,1 mil. Kč, přičemž právě více než z půlky se vydělalo na developmentu lokality Za Příkopem, viz výše str. 10. Prováděcí dokumentaci vysoutěžilo AP STUDIO Víta Santolíka, já měla autorský dozor pod licencí.

[8] Archeoložky konstatovaly, že šlo o tzv. „odhozence“, protože byl na svou dobu příliš vysoký (skoro 2 m), a tudíž zřejmě tímto svým tělesným „nedostatkem“ násilně odstraněn. Byl mladý – podle chrupu mu údajně v době jeho smrti bylo sotva 30 let. Zajímavé pro mě bylo, že po zdokumentování nálezu antropoložky kostru rozdělily na dílky do kufříku velikosti femuru (nejdelší kost v těle), aby si kostru pak podle dokumentace v muzeu opětovně seskládaly. Údajně je tento nebožtík stále v depozitu v tomto kufříku.

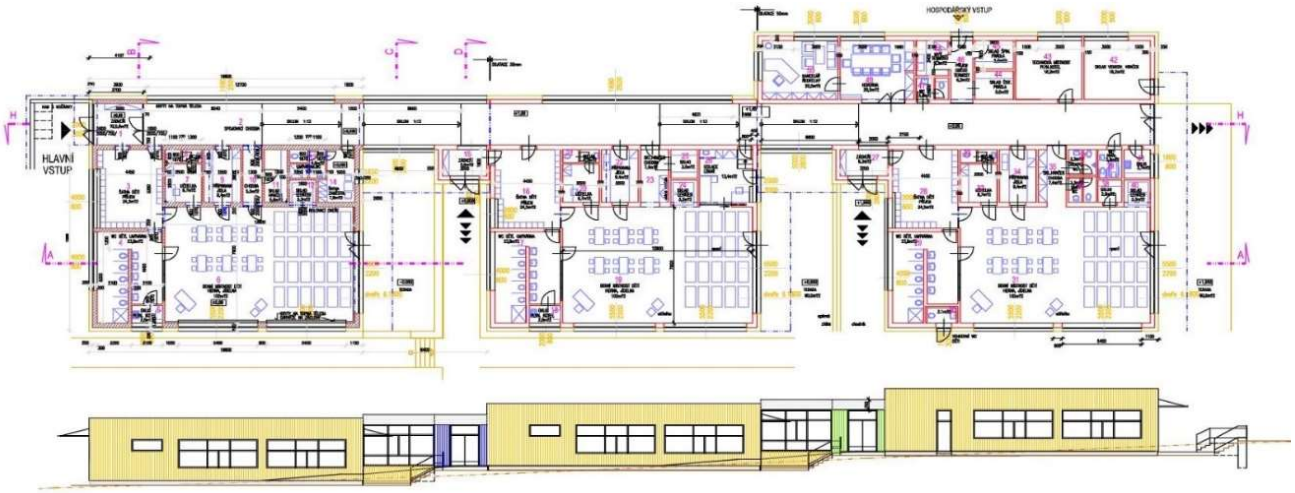

Půdorys a pohled – mateřská škola 2006 Zdroj: archiv autorky

Nahoře: foto MŠ; dole: odhozenec – 2000 let starý nález Zdroj: Martin Chum, dále archiv autorky

Dalším pokračováním výstavby následoval nový třípodlažní pavilon učeben se spojovacím krčkem a nástavba jídelny. Projektování probíhalo od roku 2013 a skončilo realizací v roce 2015.[9] Jako výrazný motiv a podprahový učební materiál jsem zvolila označení šaten ve spojovacím krčku panely s názvy významných děl českého umění a jejich tvůrců.

Žáci si tak šatny pojmenovávají nikoliv podle svých tříd, nýbrž například podle Mistra třeboňského oltáře ze 14. století nebo italského malíře a dekoratéra Giuseppe Arcimbolda, působícího v 16. století mj. na pražském dvoře císaře Rudolfa II., či malíře Josefa Mánese z 19. století až po třeba Josefa Čapka a Emila Fillu z 20. století. Infopanel na chodbě školy v Dolních Břežanech vysvětluje dětem výběr uměleckých děl, jejichž fotografie mi jednotlivé subjekty dovolily ve veřejném zájmu použít ve spojovacím krčku školy.[10]

[9] DOLNÍ BŘEŽANY. *Slavnostní otevření nového školního pavilonu - 10.11.2015.* Online. 11. 11. 2015. Dostupné z: https://dolnibrezany.cz/slavnostni%2Dotevreni%2Dnoveho%2Dskolniho%2Dpavilonu%2D10%2D11%2D2015/gs-1105/p1=16491. [citováno 2024-06-01].

[10] Vysvětlení k výběru uměleckých děl školy v Dolních Břežanech

Nahoře: foto spojovací krček; dole: série uměleckých děl seřazených od nejstaršího po nejmladší Zdroj: nahoře Martin Chum, dále archiv autorky

Vysvětlení k výběru uměleckých děl školy v Dolních Břežanech:

Vybraná díla jsou vždy **nejvýznamnějším uměleckým počinem od 14. -20. století v českém prostředí**, (až na výjimku Archimbolda) zastoupeny výhradně českými umělci a jsou podle těchto století seřazena i v oknech spojovacího krčku mezi pavilony.

Na severní straně začínáme **za 14. století Mistrem Třeboňského Oltáře** a **za 15. st. Madonou Svojšínskou**. Obě jsou vrcholná díla gotiky u nás. Jména autorů neznáme, umělce nazýváme podle jejich nejvýznamnějších děl.

Mistr Třeboňského oltáře působil na dvoře českého krále Václava IV. -ve službách augustiniánů. Je hlavním představitelem tzv. **krásného slohu** s příznačným ideálem štíhlé figury, stylizací řasnatého oděvu a lyrikou tváří. Protože umělci byli najímáni církví, téma bylo vždycky křesťanské, hlavním motivem bylo spojit skutečné s nadpozemským. Dále pak v 15. st. bylo nejoblíbenějším tématem výzdoby kostelů desková malba Madony, které nesly většinou jména podle místa, kde se nacházely. K vystavení Madony poskytl laskavý souhlas Mons. Josef Žák, generální vikář Biskupství plzeňského za diecézi vikariátu tachovského - Římskokatolické farnosti ve Stříbře.

Na jižní straně jsou chronologicky poskládána díla – **za 16. st**. - sice Italský umělec jménem **Archimboldo**, ale pracující na Pražském Hradě jako dvorní malíř Rudolfa II. Habsburského, jehož dílo se vymyká jakémukoliv zařazení, neb ho považujeme za **předchůdce surrealismu**. Jeho portréty jsou skládány s ovoce a zeleniny, což bylo i na tehdejší dobu něco mimořádného. Obraz „Léto“ je z cyklu 4roční období a je vystaven se souhlasem Kunst-historische Museum ve Vídni, kde je dílo ve stálé expozici.

Dále za **17. st. Karel Škréta, za 18. st. Petr Brandl** – jako hlavní zástupce barokní a vrcholné barokní malby u nás. Kromě dynamické prostorové malby zde u Brandla vidíme hru světla, tzv. **metodu šerosvitu.** V Českém prostředí se jednalo o dobu Temna (Pobělohorské období) a tedy i díla odpovídají náladě doby.

Za **19. st. byl vybrán Josef Mánes** – pocházející z malířské rodiny otce Antonína a sourozenců Quida a Amálie. Považujeme ho za nejvýznamnějšího malíře českého **romantismu**. Obraz Josefina je jeho nejvýznamnějším dílem, jde o podobiznu jeho životní lásky -pojmenované podle jejich dcery (tehdy však cca 5leté).

Za 20. st. jsou seřazeny 4obrazy podle významných směrů a ismů umění u nás. První – z roku 1908 je obraz **Alfonse Muchy** – jako hlavního představitele **secese.** Tzv. „art nouveau“ je ornamentální styl s prvky přírodních tvarů, rostlin, křivek a výraznou barevností.

Jen pár let na to je zde vystaveno dílo **Josefa Čapka** (rok 1920), které ukazuje posun ke **kubistickému** tvarosloví (geometrizace tvarů) s jeho osobitým humorem a barevností, předjímající expresionismus. Josef Čapek, bratr Karla, kromě malíře i spisovatel (Povídání o pejskovi a kočičce) byl spoluzakladatel skupiny Mánes, a posléze Tvrdošíjní. Obraz „Černošský Král“ je poskytnut s laskavým svolením dědiců díla.

Pouhých pár let dělí od Čapka dílo **Emila Filly** „Dvě ženy po koupeli“(1936), které už je **expresionistické**. E. Filla byl taktéž členem skupiny Mánes i Osma. Toto dílo je silně ovlivněné Pablem Picassem z jeho tzv. kuboexpresionistického období. Hlavním cílem expresionismu bylo vystihnout prožitky formou barev, deformací tvarů a bez konvencí. Tento obraz je poskytnut s laskavým svolením dědiců díla.

Posledním obrazem je poválečný obraz **Jana Zrzavého „Kleopatra“.** Jelikož i on byl členem skupiny Mánes, i jeho obrazy jsou směsicí všech výše jmenovaných – ismů. Jeho obraz Kleopatra má nejblíže k **symbolismu**. Symbolismus si kladl za cíl propojit skutečné s duchovním náznakem, byla snaha o vnímání díla všemi smysly a především o vyvolání nálady. Celá řada obrazů tak končí, jak začínala – snahou o propojení mezi skutečným a duchovním.

1. Mistr třeboňského oltáře, Zmrtvýchvstání, tempera, plátno na lipové desce, 131 × 91,5 cm,
Fotografie © 2015 Národní galerie v Praze, 14. století

2. Anonym (Čechy kol. 1410), Madona s dítětem, zv. svojšínská, tempera, dřevo, 61 × 49,5 cm,
výpůjčka od ŘKF Stříbro, 15. století
Fotografie © 2015 Národní galerie v Praze

3. Giuseppe Arcimboldo, Sommer (Léto), 1563, 67 cm × 50,8 cm,
Kunsthistorische Museum Wien, Gemäldegalerie,
Photografie und Digital Image ©KHM-Museumsverband. Reproduction

4. Karel Škréta, Sv. Martin se dělí se žebrákem o plášť, 1645, olej, plátno, 324 × 186 cm,
Fotografie © 2015 Národní galerie v Praze

5. Petr Brandl, Simeon s ježíškem, po 1725, olej, plátno, 82 × 60 cm,
Fotografie © 2015 Národní galerie v Praze

6. Josef Mánes, Josefina, (kolem 1855), olej, plátno, 74 × 59 cm,
Fotografie © 2015 Národní galerie v Praze

7. Alfons Mucha, Podobizna Josephine Crane – Bradley jako Slávie (Slavia), 1908, olej – tempera, plátno,
194 × 105,5 cm, resp. 154 × 92, cm,
Fotografie © 2015 Národní galerie Praha

8. Josef Čapek, Černošský král, 1920, olej, plátno, 127,5 × 96 cm,
Fotografie © 2015 Národní galerie v Praze

9. Emil Filla, Dvě ženy po koupeli, 1936, olej – email, plátno, 146 × 97 cm,
Fotografie © 2015 Národní galerie v Praze

10. Jan Zrzavý, Kleopatra, 1942–1957, tempera – zlato plátkové, plátno na překližce, 202 × 181 cm,
Fotografie © 2015 Národní galerie v Praze

Foto jídelny, 2017 Zdroj: foto Martin Chum

V jídelně bylo potřeba vymyslet co nejlehčí konstrukci, protože původní stropní panely spirolly byly z doby komunismu (80. léta) instalovány s opačným směrem průhybu, tedy špatně, a nebylo možné podkladní stávající nosnou konstrukci příliš zatěžovat. Lehká ocelová konstrukce pak kontrastuje se stabilním mobiliářem od firmy TON Bystřice pod Hostýnem (model židle od Michaela Thoneta typ 18 z roku 1876 je klasická kavárenská ikona). A to proto aby si děti zvykaly jíst jako v běžné restauraci, což kontrastuje s prototypy sterilních školních jídelen. Akustický systém stropních zavěšených panelů byl pak doplněn hrou světel vytvořených na míru v barevnosti (bílá, žlutá a krémová s krajkou), velikostí a umístěním. Vzniká tak jakýsi cílený příjemný „řízený chaos“. Po obou podélných stranách jsou velká prosklení s tím, že na západní straně formou balkonových dveří a prosklení až k podlaze, aby byl co nejvíce podpořeno propojení s okolním exteriérem. Zde vznikla odsazením jídelny na střeše terasa s výhledem směrem do centra obce, avšak z provozních důvodů ředitelka nedovoluje dětem zde jíst.

Za dostavbu pavilonu, nástavbu jídelny a výstavbu spojovacího krčku jsem obdržela i **nominaci v soutěži Stavba roku Středočeského kraje 2017**.

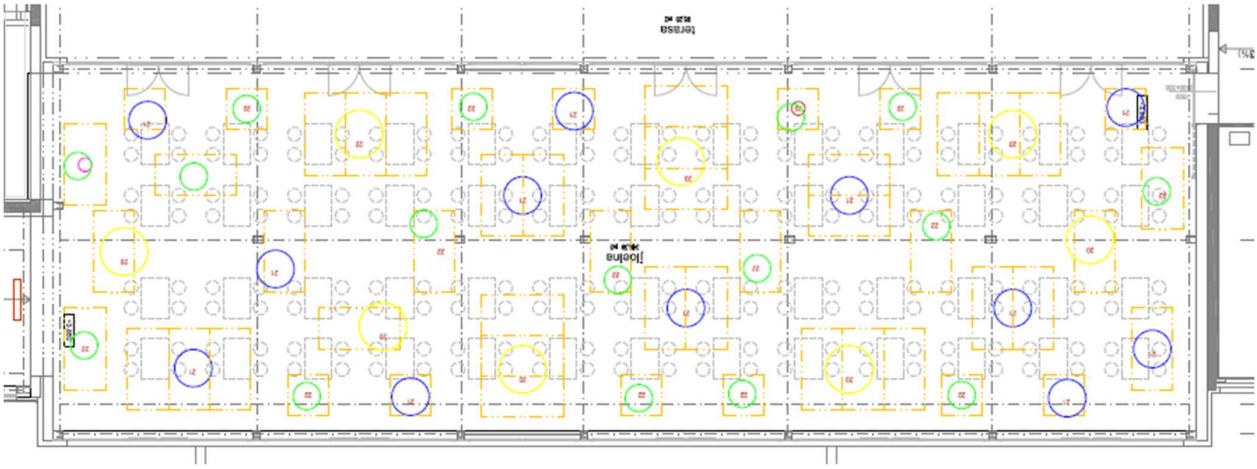

Výkres půdorysu jídelny, 2015 Zdroj: archiv autorky

Ocenění Stavba roku Středočeského kraje 2017 (titul, foto u panelu vítězů) Zdroj: archiv autorky

Foto nového pavilonu, 2023 Zdroj: archiv autorky

Foto spojovacího krčku, 2017 Zdroj: foto Martin Chum

Návrh nové školní tělocvičny jsem však už přenechala jiným architektům, poněvadž jsem chtěla radním doložit, že rostlost a změny rukopisů architektů jsou vždy ku prospěchu celé obce. Po dohodě s radními jsem však měla tehdy nad vyzvanou soutěží právo veta.

Do soutěže, spíše tedy šlo o paralelní zadání, byly v roce 2015 osloveny tři týmy: DRNH – arch. Antonín Novák, Burian & Křivinka a Sporadical – J. Našinec. Vyhrál tým autorů Sporadical: Aleš Kubalík, Josef Kocián, Jakub Našinec, Veronika Sávová. Stavba vzbudila ohlas nejen v České republice, ale i v zahraničí a posbírala bezpočet architektonických cen: např. Stavbu roku 2018, Grand Prix architektů, jakož i Miesovu cenu (Barcelona) a další. V soutěži byly jakoby návrhy z 19., 20., 21. století a my tehdy vybrali to, co bylo kontrastní (kulaté versus hranaté) a přitom ladné ke stávající škole. Regulovala se pouze výška, aby nepřesáhla 12 m, tedy výšku stávající budovy pavilonu učeben.

Ukázky soutěžních návrhů Zdroj: archiv obce

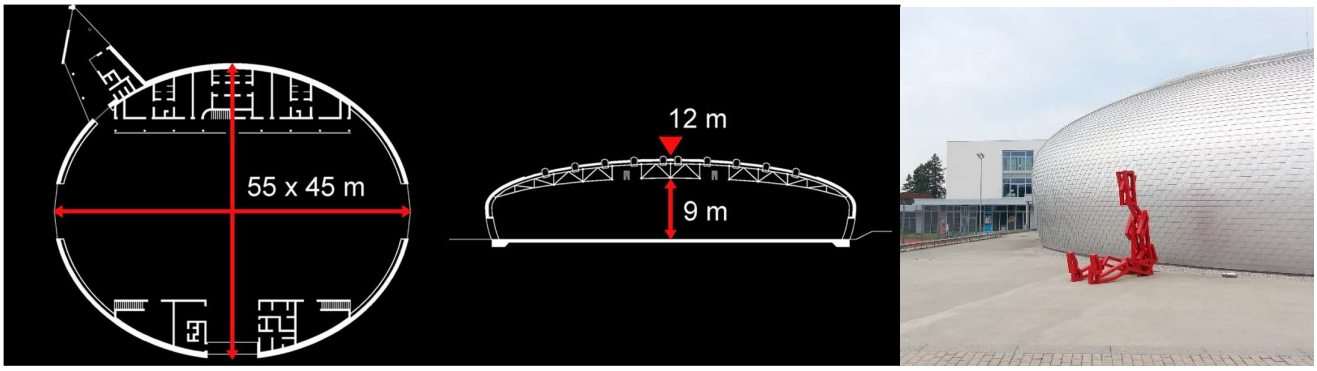

Půdorys, řez Sporadical, foto se sochou Zdroj: archiv obce

Foto realizace

Zdroj: archiv obce

Kromě jiných a dalších staveb realizovaných v Dolních Břežanech si pak dovoluji zmínit **hřbitov** od arch. Zdeňka Sendlera a arch. V. Babky. V tomto případě regulace území spočívala v názvosloví, regulativ odpočinková zóna totiž zajistil odpočinek na věčnost a uvolnil výstavbu hřbitova. Návrh a realizace proběhla mezi lety 2016–2017 a stál 12,5 mil. Kč. Hřbitov získal mnohá ocenění, kromě jiného i cenu Grand Prix Obce architektů v roce 2017.

Nahoře: plán návrhu, dole: foto realizace

Zdroj: archiv obce

Foto realizace

Zdroj: archiv obce

Vizualizace soutěžního návrhu, 2017 Zdroj: archiv obce

Další soutěží v roce 2017 (paralelním zadáním, z kterého jsme vybrali) byl **parkovací dům** od architekta Zdeňka Fránka, jehož lightmotivem byla svodidla s nenápadnou a podmanivou hrou světla a stínu, protože jde o jedinečnou jednoduše čitelnou funkci, která plně podporuje výraz. Zde šlo i o zajímavost v tom, že stavba kopírovala terén, parkuje se tedy ve spádu.

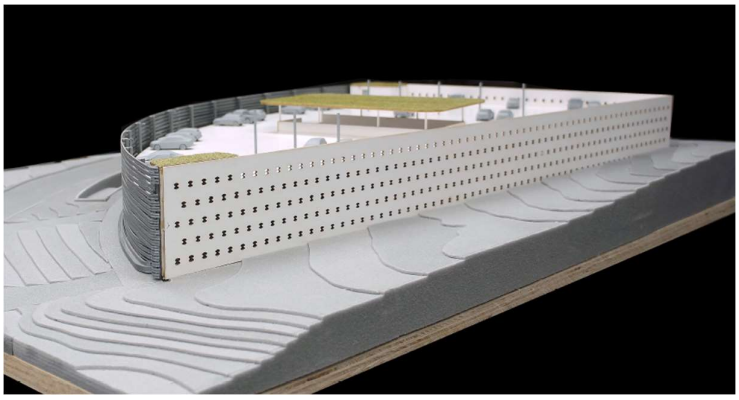

Nahoře: foto modelu od autora s terénem, koordinační situace; dole: foto realizace večer Zdroj: archiv obce

Dalším označeným územím byla rekultivace stavby lékárny a dětského střediska na **polikliniku**. Provozovatel polikliniky přizval mě, starostu a radní do poroty jejich interní soutěže na přestavbu a rozšíření polikliniky za plného provozu – v roce 2016. Vybrán byl ateliér MFA.

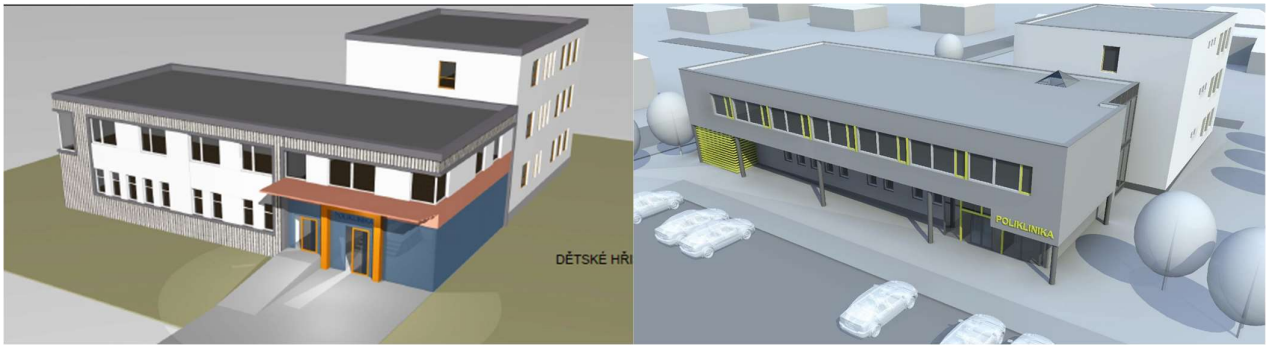

Ukázky návrhů od arch Iva Segeti a atelier Penta v. o. s. Zdroj: archiv Anny Šlapetové

Od arch. Michala Fischera, ateliér MFA – návrh Zdroj: archiv Anny Šlapetové

Foto realizace Zdroj: archiv obce

Další počiny ateliéru MFA byly bez soutěže – vybral starosta – rekonstrukce Regionálního informačního centra, familiérně mu říkáme **RIC** (stál „jako hotel v Karlových Varech“). Šlo o rekonstrukci nejstaršího domu v obci č. p. 1, které se podařilo obci dostat do svého majetku. Zde se nachází informační kulturní centrum s knihovnou a sálem určeným pro malé kino, přednášky a výstavy a expozice 3D jeskyně keltského opida.

Nahoře: foto stavu v roce 2003; dole: foto realizace 2023 Zdroj: archiv obce

Soukromý investor pak dostavěl v místě „břehu“ mezi náměstím **administrativní centrum** se stejným ateliérem.

Nahoře: foto stavu v roce 2003; dole: foto realizace 2020 Zdroj: archiv autorky

V mapě je možné vidět, kde všude jsme zasáhli.

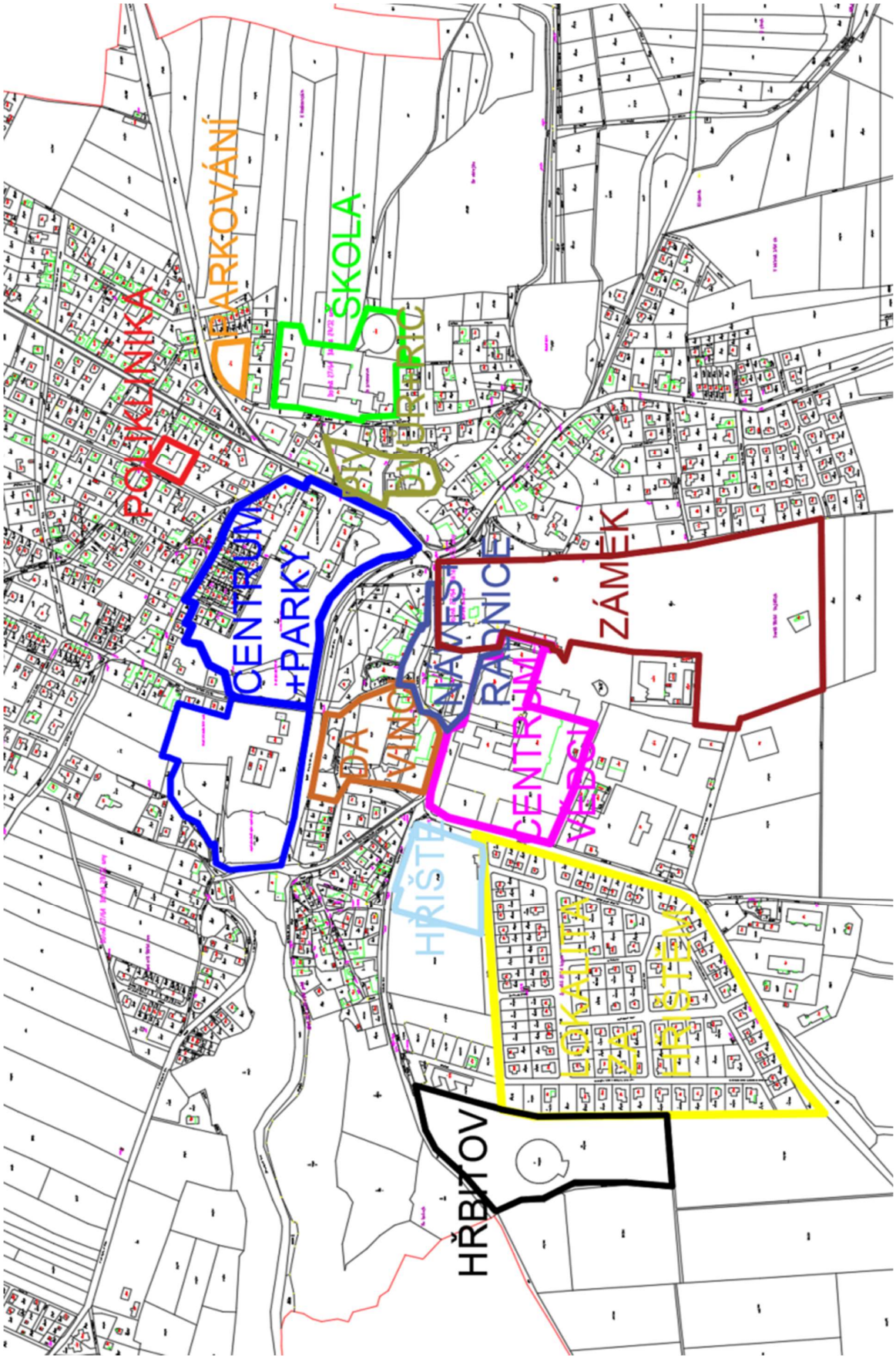

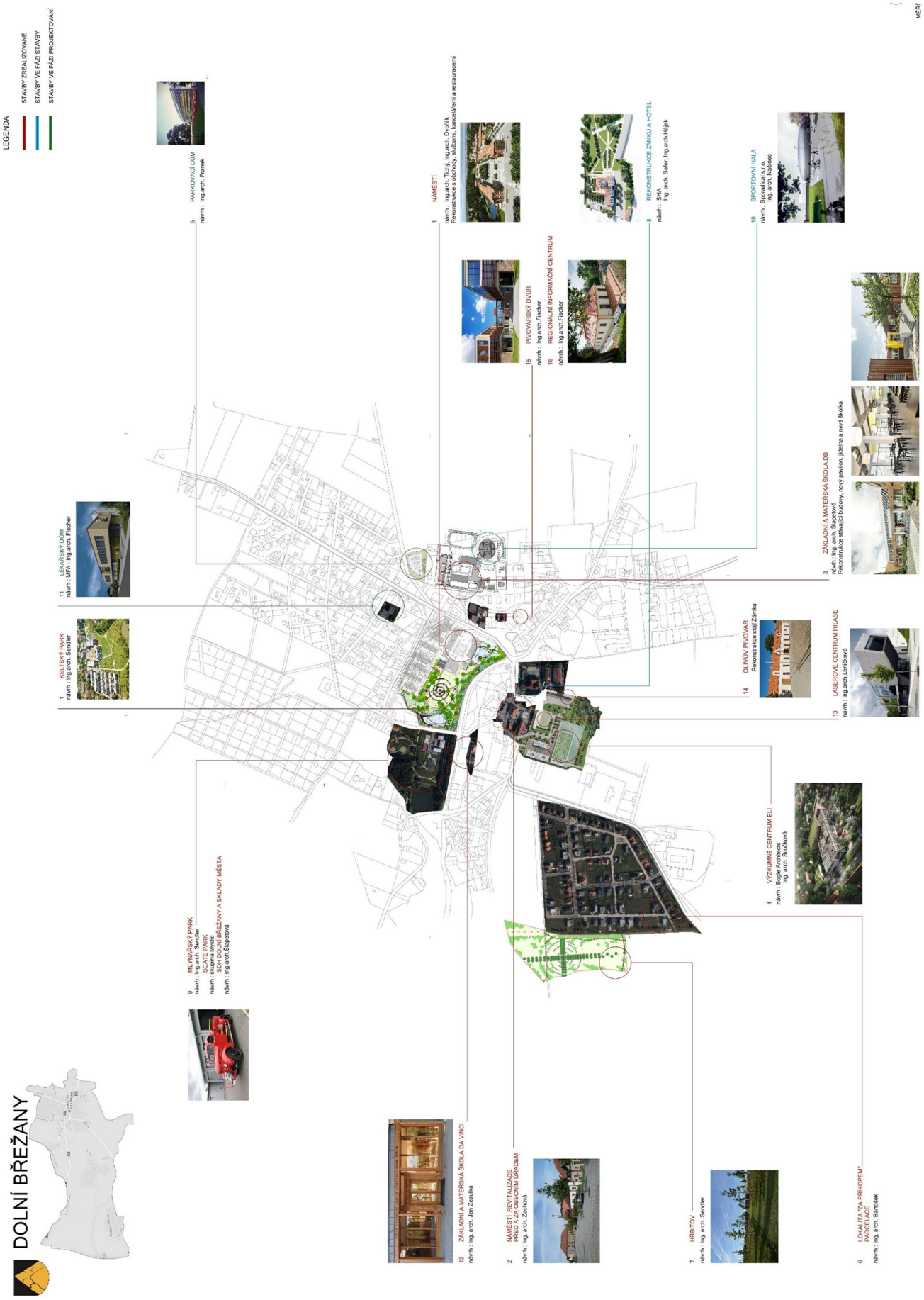

Výkresy Anny Šlapetové

Zdroj: archiv autorky

Letecké pohledy – mapy 2023 Zdroj: mapy.cz a archiv autorky

Kromě staveb se řešily chodníky, infrastruktura (jako dostavba čističky odpadních vod), sklady a zázemí techniky obce spolu s hasičskou zbrojnicí, dále skatepark a jiné. Např. v roce 2008 jsem pro obec řešila kompletní **autobusové zastávky** (12 ks) – ve spoluprácí se Siacity a AP studiem Víta Santolíka.

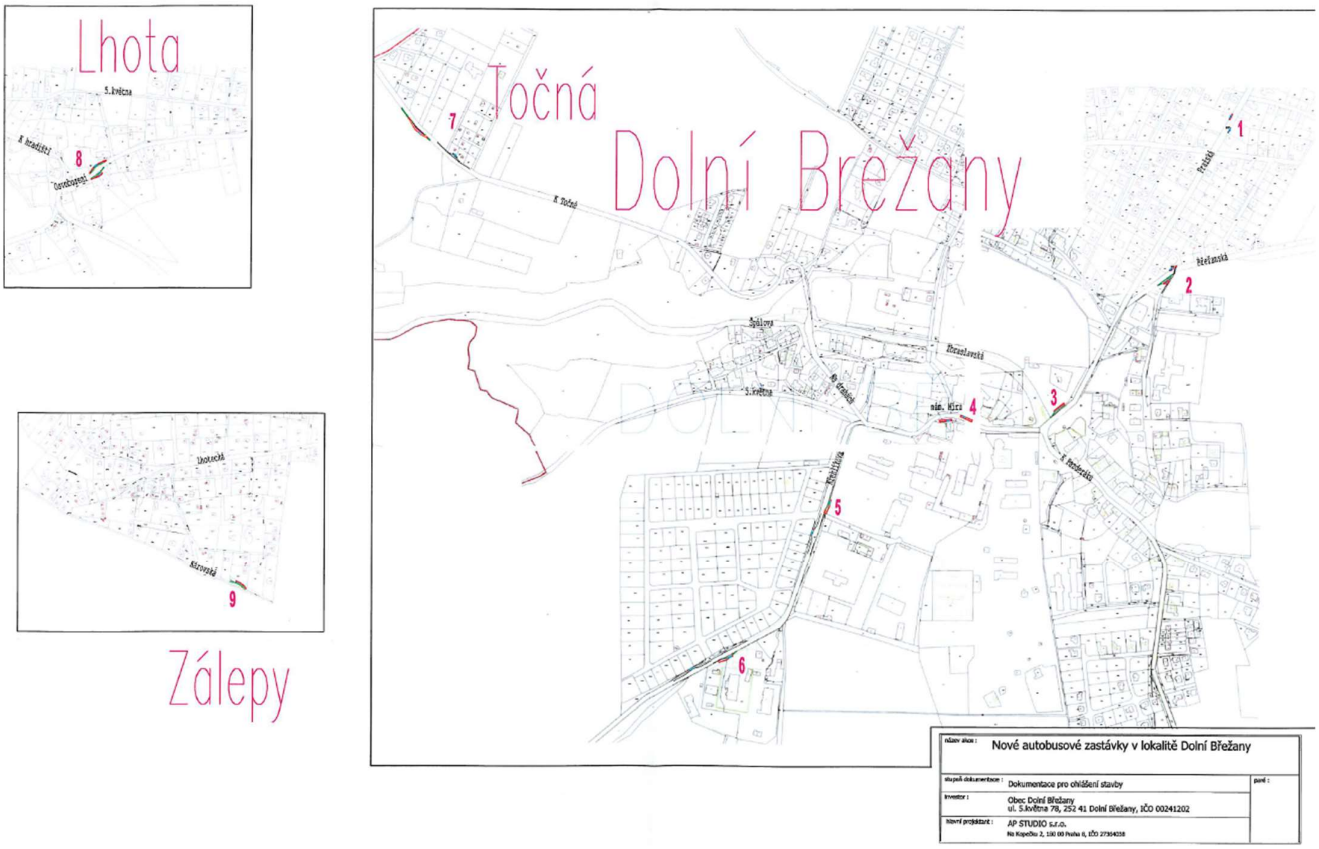

Výkresy a schémata zastávek z dokumentace

Zdroj: archiv autorky

Hasičské zbrojnice jsem řešila dvě. Jedna (2005–2007) byla jako lehká montovaná konstrukce v Mlynářském parku v Dolních Břežanech – vedle čističky odpadních vod. Zde se hasičská zbrojnice propojila s technickým zázemím obecní čety, která má na starosti údržbu jak parků, tak komunikací, a to v létě i v zimě. Proto se pak muselo přistavět i zázemí pro sypací sůl a traktor na zimu. Celý areál je koncipován jako U půdorys tří budov. Většina pracovníků je také u dobrovolných hasičů, proto bylo rozhodnuto jim umožnit opravit si starou Pragovku, která byla vystavená v jednom z křídel budov. **Druhá hasičská zbrojnice** byla otevřená ve Lhotě v roce 2018.[11]

Nahoře: studie vizualizace 2005 s nerealizovanou cvičební konstrukcí (červená věž), dole: foto realizace 1. fáze 2007 Zdroj: archiv autorky

[11] DOLNÍ BŘEŽANY. *Slavnostní otevření hasičské zbrojnice ve Lhotě - 1. 9. 2018.* Online. 3. 9. 2018. Dostupné z: https://www.dolnibrezany.cz/slavnostni-otevreni-hasicske-zbrojnice-ve-lhote-1-9-2018/gs-1250. [citováno 2024-06-03].

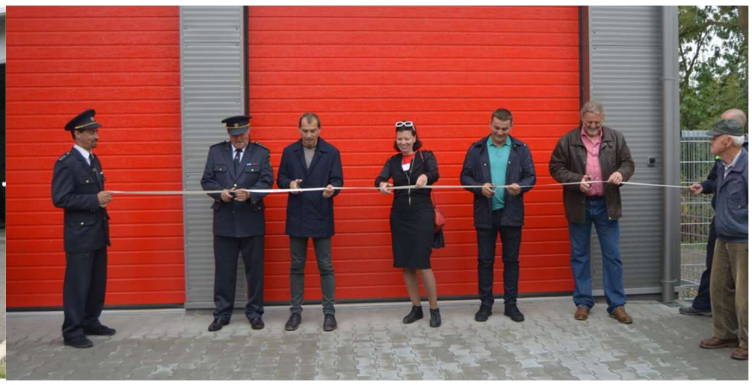

Foto realizace hasičské zbrojnice v Dolních Břežanech 2007; foto realizace hasičské zbrojnice ve Lhotě 2018 Zdroj: archiv autorky obou návrhů

Dalším počinem např. byla **revitalizace a srovnání fotbalového hřiště** v Dolních Břežanech (původní spád byl 3 m v příčném směru a diagonálně 5 m). Tato koncepce byla z roku 2006, studie rozšíření kabin a zázemí 2018, poté dopracovaná studie pro stavební povolení studiem Abtsmolen (2020).

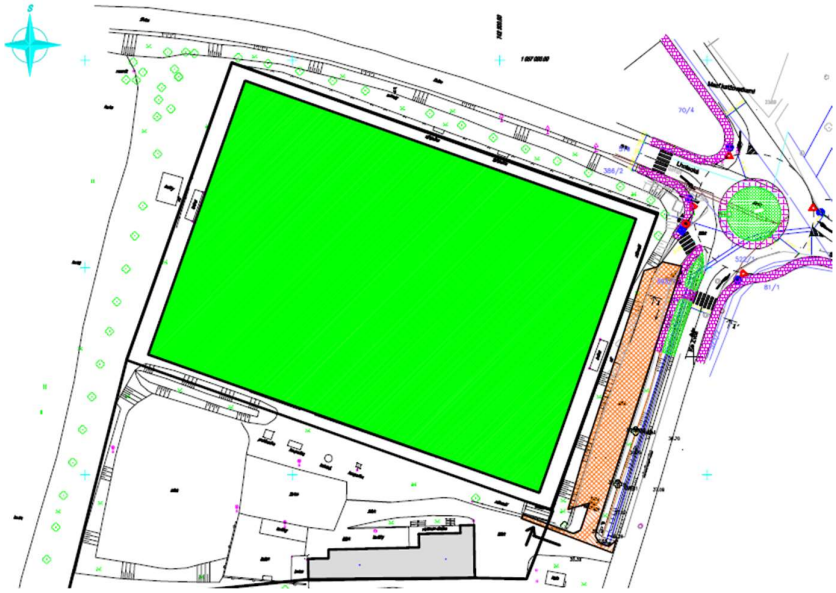

Foto letáku k otevření hasičské zbrojnice; 2018, půdorys schéma narovnání fotbalového hřiště DB 2006 Zdroj: archiv autorky obou návrhů

Vizualizace rekonstrukce a přístavby kabin sportovců, 2018; dopracování pro stavební povolení, Abtsmolen, 2020 Zdroj: archiv autorky

Cca v roce 2010 jsem poptávala paralelně řešení rekonstrukce domu č. p. 74, kterou obec koupila za účelem přestavby na bydlení pro zaměstnance obce a školy ZŠDB. Vybráno bylo studio DAM architekti – Richard Doležal, Petr Burian, Jiří Havrda, Jiří Hejda a Jan Holna. Rekonstrukce proběhla až v letech 2022–23. Objekt prošel kompletní rekonstrukcí a v jeho prostorách vzniklo 7 obecních bytů s dispozicí od 1 + kk až po 3 + kk. Náklady spojené s realizací tohoto projektu dosáhly výše 28,3 mil. Kč. Finanční prostředky zajistila obec formou bezúročné dlouhodobé půjčky od Státního fondu rozvoje bydlení.

Foto realizace Zdroj: archiv obce

Další akcí Dolních Břežan bylo v roce 2020 vypsání soutěže (paralelního zadání) na **výstavbu obecních bytů**. Šlo o lokalitu v centrální části obce na obecním pozemku. Vyzvaní byli OTA ateliér a Abtsmolen.

Soutěžní výkresy obou soutěžících, vlevo OTA (3 hmoty), vpravo Abtsmolen (1 hmota) Zdroj: archiv obce

Mezi dvěma architekty došlo k analýze bytového malometrážního domu pro začínající vědce, rodiny, pracovníky obce či školy. Z analýzy vzešly tyto výsledky: byt pavlačového typu v jedné budově, anebo troj objektové bydlení více rozprostřeno po pozemku, při dodržení regulativu BH (bydlení v bytových domech) s maximální výškou hřebene 10,5 m od ÚT a se zastavěností 40 %. Vybráni nakonec byli architekti Abtsmolen (Štěpán Abt a Ďuro Smoleň). Nyní jsou byty ve výstavbě.

Soutěžní výkresy obou soutěžících, vlevo OTA (3 hmoty) vpravo Abtsmolen (1 hmota) Zdroj: archiv obce

Další soutěží, byť soukromého investora pod hlavičkou obce, byla **dostavba školního areálu Da Vinci**. Areál Da Vinci se postupně rozrůstal. Jednou z prvních akcí měla být přestavba původního objektu původní školy Brixi (2018). S tím jsem za Obec dlouhodobě nesouhlasila (viz výkresy). Nebyl ale nástroj, který by výrazové prvky mohl soukromému investorovi regulovat.

Návrhy přestavby původní školy od Víta Poláka (GOIA) pro školu Da Vinci Zdroj: archiv obce

V roce 2020 vlastník školy Da Vinci, Ing. Jan Červinka, koupil i pozemky (nyní benzínová stanice a parkoviště) a rozhodl se rozšířit celý komplex soukromého areálu Da Vinci o sportovní halu, internát a střední školu. Celý areál je oválný, obtáčející vnitřní zahradu celého kampusu. Postupným vysvětlováním se podařilo investora přesvědčit o vypsání soutěže na svoji investici, avšak pod patronátem obce.

Celou soutěž jsem vypisovala v roce 2021. Vyzvané skupiny byly na žádost investora dvě: architektonické studio GOIA a L. Z. – Atelier a za výběr obce také dvě architektonická studia: Vyšehrad atelier a OTA atelier.

První místo získal ateliér OTA.

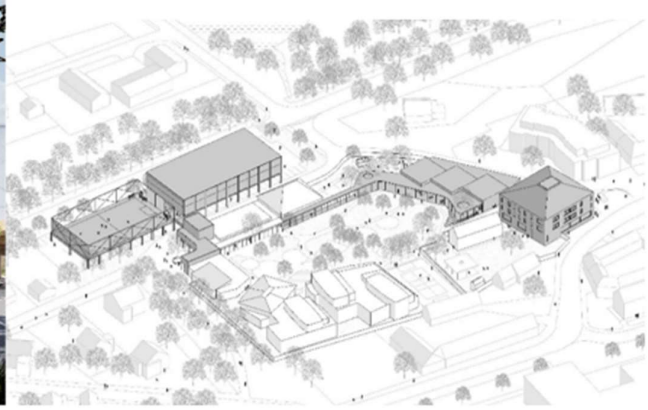

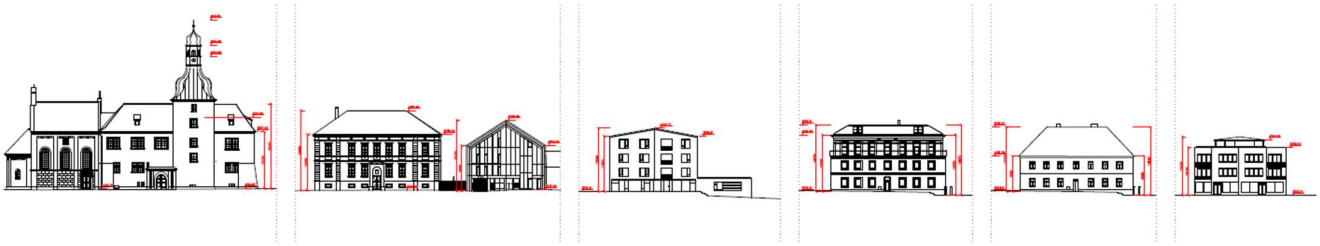

Druhé Vyšehrad atelier.

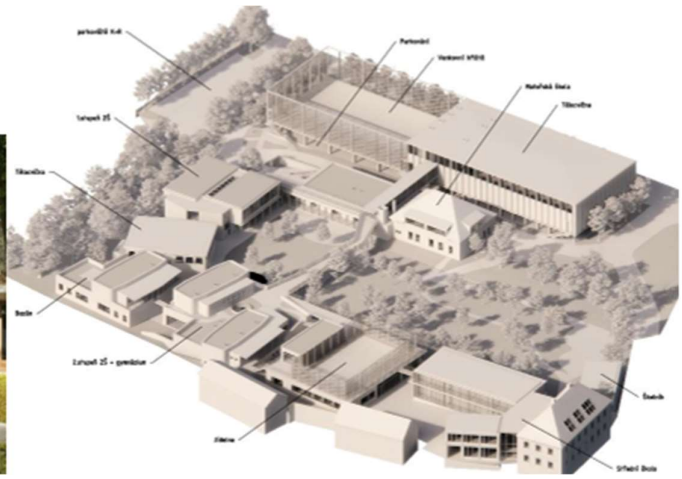

Třetí místo L. Z. – Atelier.

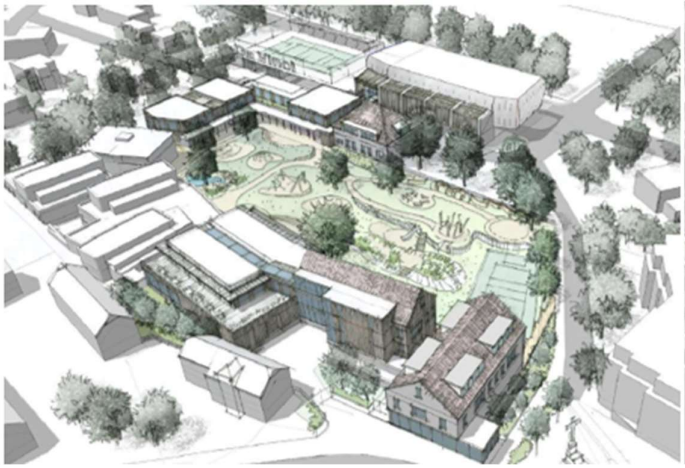

Poslední (čtvrté) místo bylo ateliéru GOIA – arch. Víta Poláka.

Soutěžní návrhy pro školu Da Vinci 2021 Zdroj: archiv obce

Celý areál nyní prošel revizí a měl by následně vypadat takto:

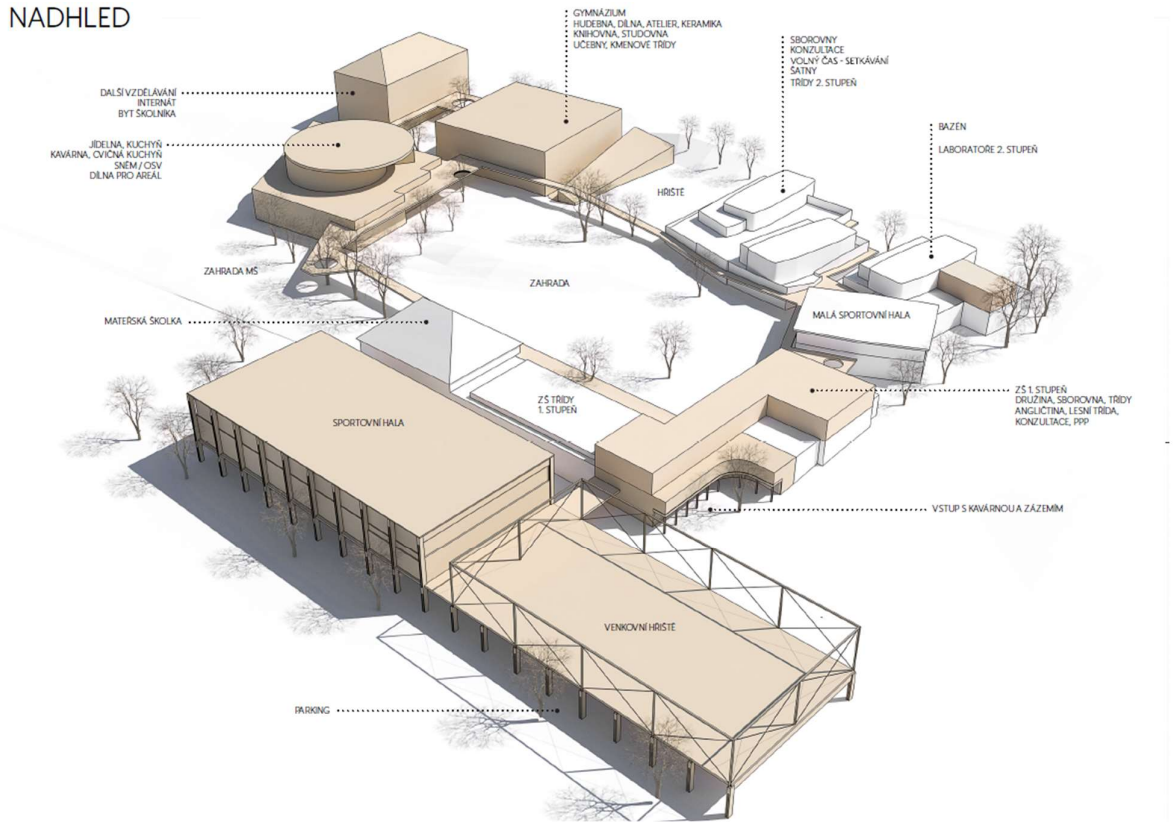

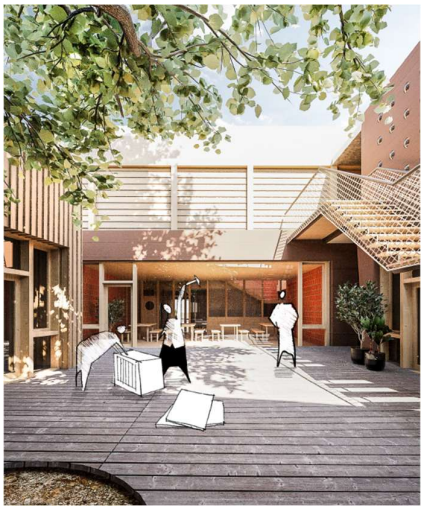

Návrh pro školu Da Vinci, 2023/2024 Zdroj: OTA atelier

Veřejný prostor ovlivňujeme taktéž **volbou soch** v rámci projektu Sculpture line, ale i ve vlastní režii obce, výběrem určeným kurátorkou.

Ukázky soch ve veřejném prostoru obce

Zdroj: archiv obce

Součástí Dolních Břežan je i **Lhota u Dolních Břežan.**

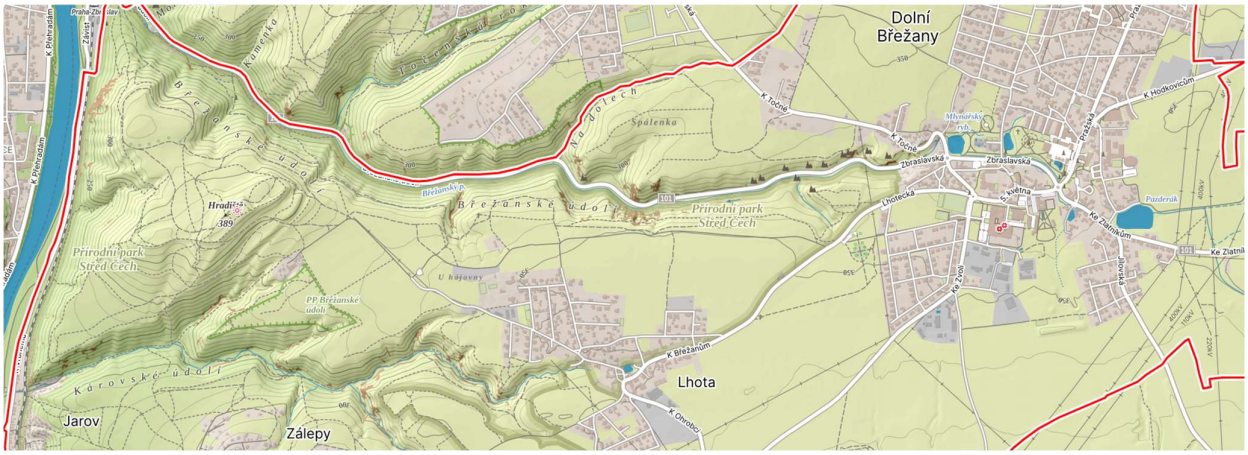

Souvislosti v mapách Zdroj: mapy.cz

Tam jsem 2008 spolu se studiem Víta Santolíka revitalizovala náves. Šlo o revitalizaci Rybníka, žulové povrchy, opravy a zřízení nových cest a molo u rybníka na bruslení v zimě při zamrzlém rybníku, i posezení v horkých letních dnech. Dále se opravila kaplička a osázel se prostor mobiliářem (lavičky).

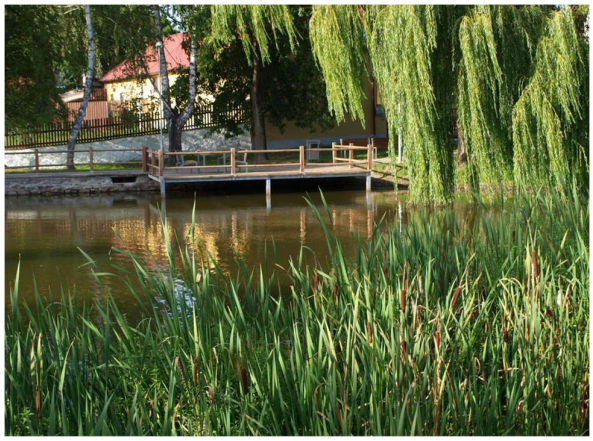

Foto realizace revitalizace centrální části ve Lhotě, 2008 Zdroj: archiv autorky

Další ukázka je z **národní kulturní památky – opida Závist**. Výletní místo opidum Závist je s Dolními Břežany pevně spojeno. V době začátku revitalizací opida Závist razili archeologové a památkáři vizi, že opidum má být zasypáno tzv. „signální vrstvou“ a ponecháno pod zemí pro další generace. Vzdělání směřovali formou depozitů a center s virtuální formou edukace. V posledních letech se však názor změnil a došlo k intenzivnímu řešení revitalizace Závisti. Celá akce záchrany a obnovy začala v roce 2020 projektem Zpřítomnění v dikci obce pod záštitou Archeologického ústavu AV ČR, Ústavu pro archeologii FF UK, Ústavu archeologické památkové péče středních Čech a Národního památkového ústavu.

V prosinci 2021 byla dokončena výstavba rozhledny, jejímž autorem je architekt Martin Rajniš. Rozhledna představuje první etapu realizace projektu zpřístupnění národní kulturní památky opida Závist. Trojboká nosná konstrukce rozhledny je tvořena tlakově impregnovanou modřínovou kulatinou spojovanou ocelovými styčníky. Sloupy jsou rozestaveny do trojúhelníku a jsou navzájem propojeny kulatinou a ocelovými táhly tak, aby celá struktura fungovala jako příhradový nosník. Ten je doplněn ocelovými táhly. Systém věž stabilizuje proti silám větru. Ve středu věže je zavěšené točité dubové schodiště a nad dřevěnou konstrukci ční stožár opatřený korouhví a signálním světlem. Vyhlídková podesta se nachází ve výšce 24 metrů a celkový počet schodů je 128. Rozhledna stála 5,9 mil. Kč.

Foto realizované rozhledny od M Rajniše, návrh Zpřítomnění od J. Pleskota Zdroj: archiv obce

Druhá etapa je plánovaná na rok 2025–2026 dle návrhu arch. Josefa Pleskota. Prvotní návrh Josefa Pleskota z roku 2020 spočíval v instalaci geometrických prvků obsypaných kameny, které kopírovaly původní půdorysy dřevěných staveb. Protože měly být z betonu, navíc barevného, vzbudilo to odpor především laické veřejnosti. Proto došlo (2023) k upuštění od betonu a nakonec budou tyto půdorysy „vyskládány“ pouze z kamene – viz obrázky str.65. Na tyto půdorysy původních staveb se pak bude možné dívat z rozhledny, která zde už stojí. Plánovaná realizace se odhaduje na období 2025–2026 v ceně 10 mil. Kč.

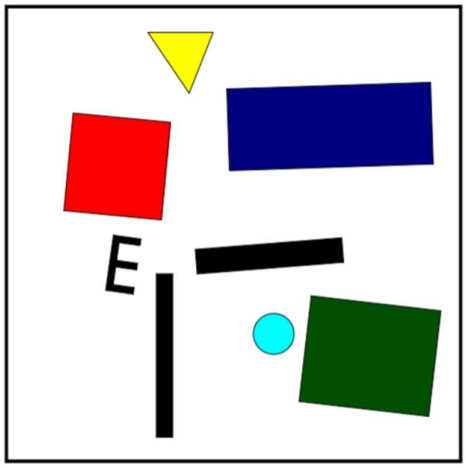

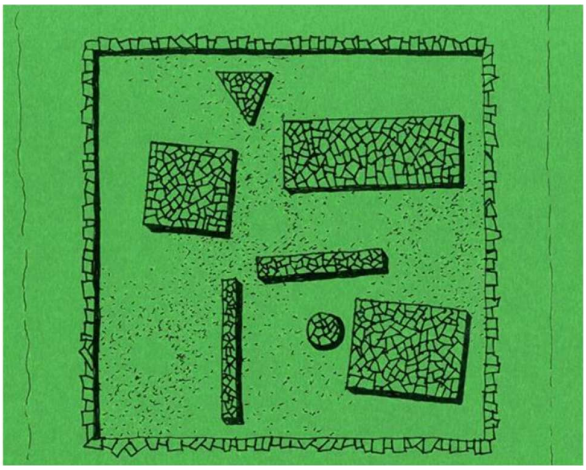

Původní barevný návrh a druhý přepacovaný, nebarevný, z poskládaných kamenů: „Zpřítomnění“ od J. Pleskota Zdroj: archiv obce

Kolem Závisti a projektu Zpřítomnění se vedly velmi dramatické diskuse, petice atd., až se projekt vyvinul do nebarevné verze – viz ukázky argumentace Josefa Pleskota:

„Historie Závisti je velmi složitá, není vysvětlená, a tudíž je extrémně zajímavá. Archeologické nálezy jsou naprosto unikátní a dovolují fantastickou interpretaci. Projekt Zpřítomnění znamená představení těch záhad vysoce abstraktní formou. To, co akropole ukrývá, je složité. Co je složité, bývá nepochopeno a nepochopení způsobilo masivní odpor…“[12]

V té době (11/2021) jsem takto Závist podporovala a veřejnosti vysvětlovala viz obecní diskusní forum:

„Dobrý den všem diskutujícím. Nikdy se do takovýchto virtuálních diskuzí nezapojuji, ale tentokrát poruším své pravidlo.Předně, jsem obecní architektka Dolních Břežan (již téměř 20 let) a tento projekt plně podporuji.

U obecních záležitostí jsem už dlouho na to, aby zájem o obec a výsledky práce celého týmu bylo vidět. Co se týká Závisti, měli bychom býti rádi, že tak krásný projekt vůbec vzniká.

Důstojnost místa zajištuje nejen rukopis díla, ale taktéž měřítko, tedy jeho velkorysost a taktéž zvolený materiál. Tady se jedná o velikost území malého fotbalového hřiště, na němž stojí rozhledna s vloženým bílošedým mlatovým čtvercem rozměru 56x56m. Autenticitu místa podtrhuje taktéž jeho barevnost. Připomínám, že v historii barvy nejsou překvapením (antika, baroko je plné výrazných barev)

Ve skutečnosti nic z původních staveb nezbylo. Pozůstatky odhalily pouze archeologické průzkumy v obrysech půdorysů. Tudíž není možné si představovat pseudo dostavby chrámečků, žádné popularizaci keltské kultury by to neprospělo. Naopak zvýraznění měřítka půdorysných stop je mnohem smysluplnější. A tyto půdorysné stopy, jsou oněmi deskami objektů symbolizovanými barevnými geometrické útvary dle stop archeologických průzkumů v čase. Tyto desky si troufám tvrdit nejsou podlahovou plochou větší než plochy našich větších či menších domů. A z celkového ‚fotbalového hřiště‘ nezaberou ani 8% plochy….to většina domů zabere více než 20% své zahrady…. To pro představu měřítka.

Tvary půdorysných stop mě osobně připomínají geometrickou abstrakci Maleviče ze začátku 20.století. I to tehdy vyvolalo bouři. Tzv. suprematismus byl od slova „suprematia“, což znamenalo převahu, v té době míněno jako převahu barvy a formy nad zobrazováním předmětné skutečnosti. Tento příběh je pro pana architekta zřejmě inspirací.Chtěla bych zdůraznit, že práce je třeba nechat na odbornících a dát jim důvěru. Architekt má stavět. Sochař má dělat sochy. Doktor má operovat.

První zmínky o Závisti se nachází ve 4 st. př. n.l. Týkalo se to staveb. Zdůrazňuji staveb, aby bylo jasné, že ‚památník‘ řeší architekt. Tedy odborník. Pan architekt Pleskot celý svůj návrh konzultoval s archeologickým ústavem AV ČR. Tedy taktéž s fundovaným odborem.

Nevím, jestli je tohle laické veřejnosti známo, ale je to asi jako by chtěla radit již zmíněnému neurochirurgovi, jak odoperovat meziobratlovou ploténku.Pro představu přikládám, že nejsme jediní, kteří tvoří velké památníky a sochy v krajině. Např. fiumara d'arte na Sicílii, je největší obnovou umělecké galerie pod širým nebem. Taktéž hodně z betonu. https://www.ateliersulmare.com/it/fiumara/storia.html“[13]

---

[12] ČTK. *Architektura má pomáhat lidem lépe žít jejich životy, míní Josef Pleskot.* Online. Archiweb. 5. 12. 2022, 07:55. ISSN 1801-3902. Dostupné z: https://www.archiweb.cz/n/domaci/architektura-ma-pomahat-lidem-lepe-zit-jejich-zivoty-mini-josef-pleskot. [citováno 2024-06-03].

[13] ŠLAPETOVÁ, Anna. Online, příspěvek č. 2228142. 19.11.2021 21:09:50. Dostupné z: Dolní Břežany, https://www.dolnibrezany.cz/diskuze/index.asp?search=1&datum_do=30%2E11%2E2021&tv=4&p1=16490&submit=Vyhledat&p2=&datum_od=1%2E11%2E2021&p3=&query=&vtele=1&autor=&id_zpravy=&pocet=15&stranka=5. [citováno 2024-06-03].

V roce 2019 jsem vypisovala soutěž pro MŠMT, jako vyzvané paralelní zadání třem studiím na **dostavbu archivu MŠMT ve Lhotě u Dolních Břežan**. Vítězem se stal arch. Jan Tyrpekl.

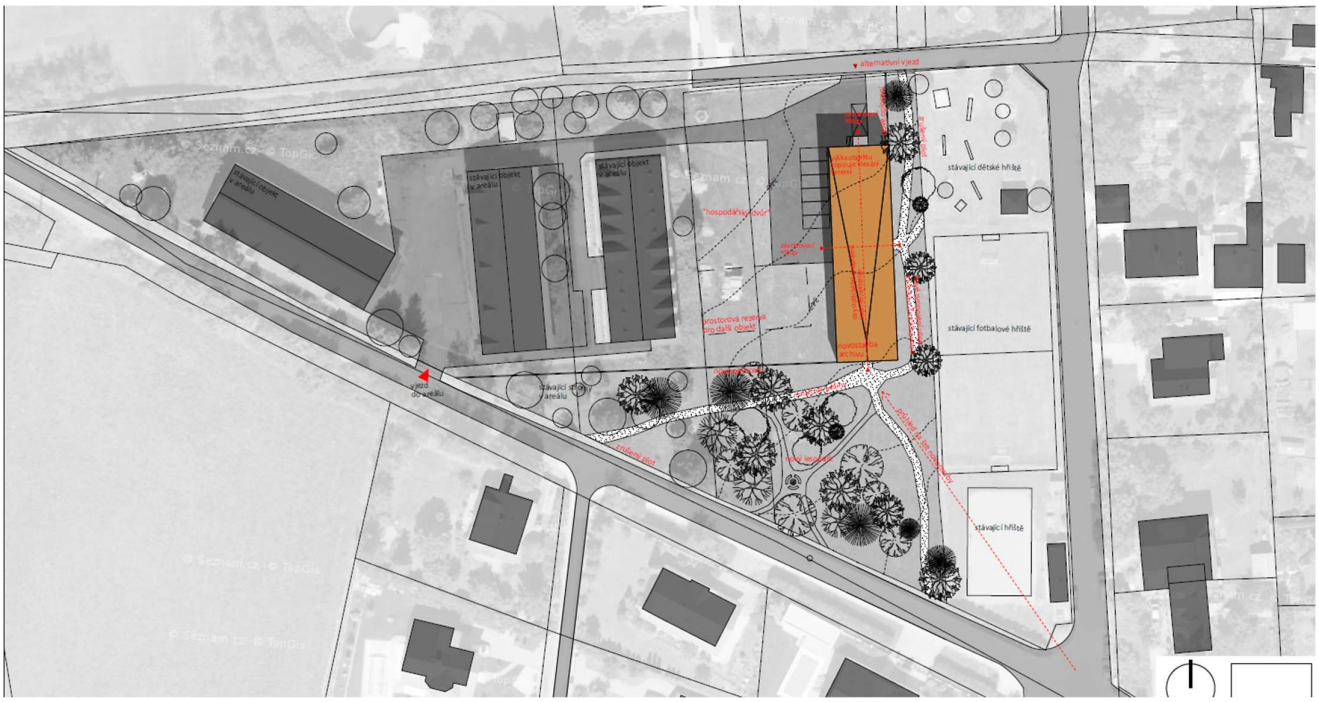

Soutěžní návrh od Jana Tyrpekla

Zdroj: archiv obce

Stavba zatím zůstává ve formě studie, MŠMT (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy) řeší změnu územního plánu a financování. Nicméně na daném pozemku, resp. v jeho jižním cípu, jsem nyní řešila změnu hřiště (otočení volejbalového hřiště), které přímo sousedí s MŠMT a novou klubovnu skautů. A protože obci MŠMT zapůjčilo pozemek před archivy za účelem parku pro veřejnost (za to, že obec poté převede ve změně územního plánu jejich pozemek do regulativu umožňujícího dostavbu dalšího objektu archivu dle soutěže), bylo nutné s parkem a veřejným prostorem navázat.

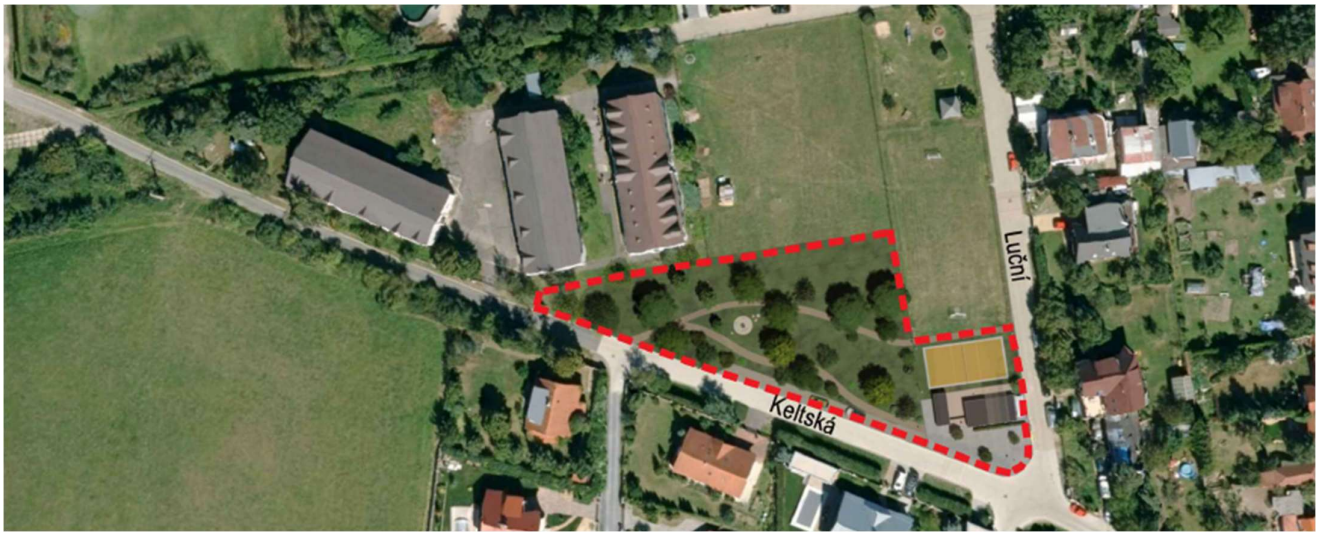

Situace vybraného pozemku Zdroj: mapy.cz

Nyní (2024) jsem tedy navrhla **klubovnu skautů** pro Lhotu u Dolních Břežan. Jde o modulární architekturu, kdy je poměrně rychle nutné přesunout dětský oddíl do nějaké budovy. Na stávajícím nevyužívaném hřišti se vybuduje sál o rozměru 6x9m, zázemí a sklad hracích pomůcek. Okolní parter se směrem k MŠMT otevře a vznikne park, a před budovou veřejný prostor, který tam nyní chybí.

Návrh skautské klubovny, 2024 Zdroj: archiv autorky návrhu

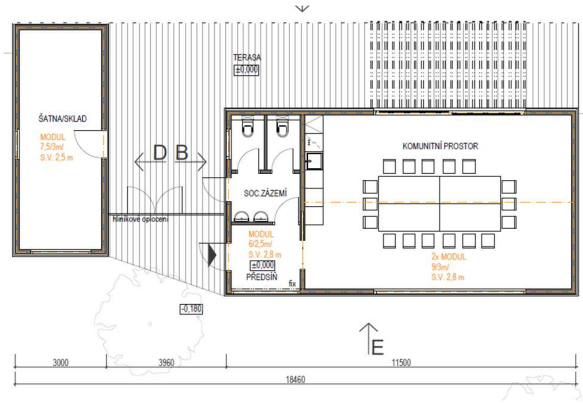

Návrh skautské klubovny, 2024 Zdroj: archiv autorky návrhu

Této práci se věnuji již 20 let od vysvětlování a zhmotňování vizí a představ o ideálním místě k bydlení, v širších souvislostech se všemi potřebnými funkcemi obce (jako jsou bydlení, náměstí, služby, poliklinika, hřbitov, parkování, parky, školy, infrastruktura atd.), což se v obci Dolní Břežany a schopnosti starosty dotahovat projekty a sehnat na ně prostředky) podařilo a za což jsem obdržela **cenu Architekt obci 2023**.[14, 15, 16,]

[14] TV PRAHA. *Dolní Břežany hostily Architektonické sympozium.* Online, video. 16. 6. 2023. Dostupné z: YouTube, https://www.youtube.com/watch?v=8ca2pr9JwjY. [citováno 2024-06-03].
[15] *Události*. TV, ČT24, 13. září 2023, 19:00. Online, seriál. Dostupné také z: https://www.ceskatelevize.cz/porady/1097181328-udalosti/223411000100913/?fbclid=IwAR2w334uJSfJ-m9DbyWTZhKlxf-lki3ZXhS2W2VuxDH0VNcmHiQrg7HHhwE. [citováno 2024-06-03].
[16] *Kdo se stal architektem roku 2023?* Online. CNN Prima News. 15. září 2023 08:34. Dostupné z: https://cnn.iprima.cz/kdo-se-stal-architektem-roku-2023-412165?fbclid=IwAR2CQLMQNRFTJeUMH-XrEIWT_RUgSm_Pfhiw5wQezchcGn__bMuuy5o_Q. [citováno 2024-06-03].

Certifikát ocenění 2023

CENA **ARCHITEKT OBCI 2023**

ARCHITEKT OBCI '23

Dolní Břežany

Dolní Břežany zřídily funkci městské architekty zastoupené Annou Šlapetovou v roce 2003. Dvacetiletá spolupráce samosprávy v čele s aktivním starostou a této architektky vedla k tomu, že se z obyčejné obce stalo místo, které je v České republice po Litomyšli druhé nejcitovanější z hlediska úspěšného rozvoje veřejného prostoru a území jako celku. Břežanům se postupně podařilo opustit roli vesnické noclehárny na periferii Prahy. Vzniklo nové centrum obce s náměstím a parkem, škola s tělocvičnou, základní umělecká škola, zvelebil se veřejný prostor kolem obecního úřadu a revitalizoval se zámek, postaven byl nový parkovací dům i hřbitov. Na místě zaniklého zemědělského areálu vyrostla dvě špičková výzkumná centra ELI Beamlines a HiLASE spadající pod Fyzikální ústav Akademie věd ČR. Nejvyšší patra vědy korespondují s oceňovanou architekturou obou staveb a do obce přinášejí světový rozměr. Ukázkový přístup obce koordinovaný obecní architektkou zahrnuje organizaci soutěží, rozvoj území vedený obcí namísto ponechání aktivit čistě na iniciativě developerů, péči nejen o jádrové sídlo, ale i o další části obce, a spolupráci s širokým spektrem českých i zahraničních architektů.

Praha 12. 9. 2023

Martin František Přívětivý
generální ředitel ABF, a.s.

Ing. arch. Josef Morkus, Ph.D.
za odbornou porotu

Zdroj: archiv Dolní Břežany

Zázrak v Břežanech

V malé obci poblíž Prahy se podařilo během posledních dvaceti let vybudovat **řadu skvělých staveb**

UFO v Břežanech. Sportovní halu v sousedství školy navrhlo studio Sporadical. Plastika je od Jakuba Flejšara. Stavba z let 2015–2018 získala řadu domácích i zahraničních ocenění. FOTO ZDENĚK LUKEŠ

Horní Břežany neexistují, ale **Dolní Břežany** jejich absencí bohatě vynahrazují. V málokterém českém či moravském městě došlo v poslední době k tak dramatickému urbanistickému ruchu!

ZDENĚK LUKEŠ
historik architektury

Mezi architekty, urbanisty, památkáři i dalšími odborníky se o východočeské Litomyšli hovoří jako městě zázraků. Díky osvícenému starostovi Miroslavu Brýdlovi a jeho spolupracovníkům se do malého města s cennými památkami podařilo přilákat mnoho špičkových architektů a výtvarníků, kteří tu vytvořili dnes obdivované stavby, rekonstrukce, ale také příjemná prostranství. Do Litomyšle je prostě radost jezdit.

Platí ovšem, že pokud jsou na radnici schopní lidé s nějakou vizí, která sahá za horizont jejich volebního období, může se podobný zázrak konat i jinde. Jedno takové místo se nachází hned za hranicemi Prahy. Jmenuje se Dolní Břežany. Ještě na počátku 90. let to byla obec, které bylo lépe se vyhnout. Nejcennější místní památka – renesanční zámek – sloužila jako zázemí neblaze proslulému pohotovostnímu pluku SNB. Náves se změnila v jakýsi brownfield rozpadajícího se státního statku, chyběly tu obchody i služby. Potraviny museli místní nakupovat v malém stánku. Přitom se jedná o cennou lokalitu v krásné krajině, v katastru obce se nachází i známé keltské oppidum.

> Renesanční zámek sloužil jako zázemí pohotovostního pluku SNB, náves se změnila v jakýsi brownfield rozpadajícího se státního statku, chyběly tu obchody i služby...

Břežanská změna

Tak jako byl klíčovou osobností pro Litomyšl Miroslav Brýdl, stal se v Dolních Břežanech iniciátorem zásadní proměny starosta Věslav Michalík, jenž se tam s rodinou přestěhoval v 90. letech. Bídný stav obce ho vyděsil, ale i vyprovokoval k angažmá, které vedlo k tomu, že dnes jsou Dolní Břežany příjemným místem k pobytu i návštěvě s celou řadou opravených památek, příjemných veřejných prostranství i mnoha novostaveb, které slouží obci – od radnice, různých škol, infocentra, sportovní haly nebo parkovacího domu až po nový hřbitovní areál. Obec zdobí i řada výtvarných děl současných českých umělců. Michalík založil místní politickou stranu, zvítězil ve volbách a začal svou vizi uskutečňovat. Prosadil post obecního architekta, v tomto případě vlastně architektky, jíž se stala absolventka pražské techniky Anna Šlapetová. A tento minitým do Břežan zval architekty i výtvarníky a nabízel různá témata ve formě soutěží nebo konkurzů.

Začalo se vybudováním toho, co obec zcela postrádala – centrálního náměstí s bytovými domy (projekt architektů Václava Dvořáka a Ladislava Tichého), následoval Keltský park včetně rybníčku podle návrhu Zdeňka Sendlera. V dalších letech vzniklo z rozpadající se budovy infocentrum s expozicí věnovanou oppidu či novostavba Pivovarského dvora podle projektu Michala Fischera.

Anna Šlapetová přestavěla školu, vedle níž pak vznikla stříbřitá „kosmická" sportovní hala, navržená studiem Sporadical. Architektka Hana Zachová se zase věnovala revitalizaci prostranství. Z nevzhledného a kontaminovaného území se stala příjemná piazzetta mezi zámkem a opravenou radnicí. Další takový prostor vznikl před uměleckou školou, což je citlivě adaptovaný bývalý zemědělský objekt dle návrhu Pavla Hniličky. Došlo i na nešťastný zpustlý zámek, který se v restituci vrátil do rukou pražského arcibiskupství. I s okolním parkem ho rekonstruovali architekti Jaroslav Šafer a Oldřich Hájek, dnes je v něm hotel. A architekt Zdeněk Fránek stojí za projektem parkovacího domu, jehož fasádu vtipně tvoří ocelová dálniční svodidla.

Věda, rozhledna a hřbitov

Byl to opět starosta Michalík, který do Dolních Břežan pozval také vědce. Sám profesí jaderný inženýr totiž inicioval výstavbu rozlehlého laserového centra ELI Beamlines, který navrhlo studio Bogle Architects (psal jsem o něm v *Orientaci* 5. února 2022), i sousední menší budovy HILASE (architekti Vladimíra, Daniel a Robert Leníčkovi). Na Závisti zase vznikla dřevěná rozhledna dle projektu Martina Rajniše, z níž se návštěvníci mohou dívat nejen do krajiny, ale i na prostor, kde bývalo oppidum. Posledním výrazným počinem je nově založený hřbitov, který Zdeněk Sendler pojal jako jakousi reminiscenci předkřesťanských kruhových staveb, kde archetypální kamenné zídky vytvářejí soustavu kružnic s branami do všech čtyř světových stran. Ze hřbitova pak vybíhá lipová alej. Je to silný koncept.

Jedním z prvních hrobů, který se na novém hřbitově nachází, je ten, v němž je pohřben Věšek Michalík. Zemřel náhle loni v létě ve věku pouhých 59 let. V Dolních Břežanech svou vizi nedokončil, ale věřím, že v ní budou pokračovat další. Ostatně tak vyznělo i malé sympozium konané v budově ELI, v němž přítomní architekti představili nejen výše zmíněné projekty, ale i další plány. Starostovo jméno zaznělo ve všech jejich vystoupeních, pro každého z nich byl mimořádnou osobností, která jim nejen dala tvůrčí prostor a jejich úsilí podporovala, ale především jejich vize dokázala na patřičných úřadech obhájit a prosadit. Kéž by takových Michalíků a Brýdlů měla naše země víc!

Pětkrát Dolní Břežany. Zleva výzkumný ústav HILASE od arch. Leníčkových, interiér školní jídelny (arch. A. Šlapetová), parkovací dům (arch. Z. Fránek), výzkumný ústav HILASE zblízka a detail zdi nového hřbitova od arch. Z. Sendlera. FOTO ZDENĚK LUKEŠ

Hausbóty

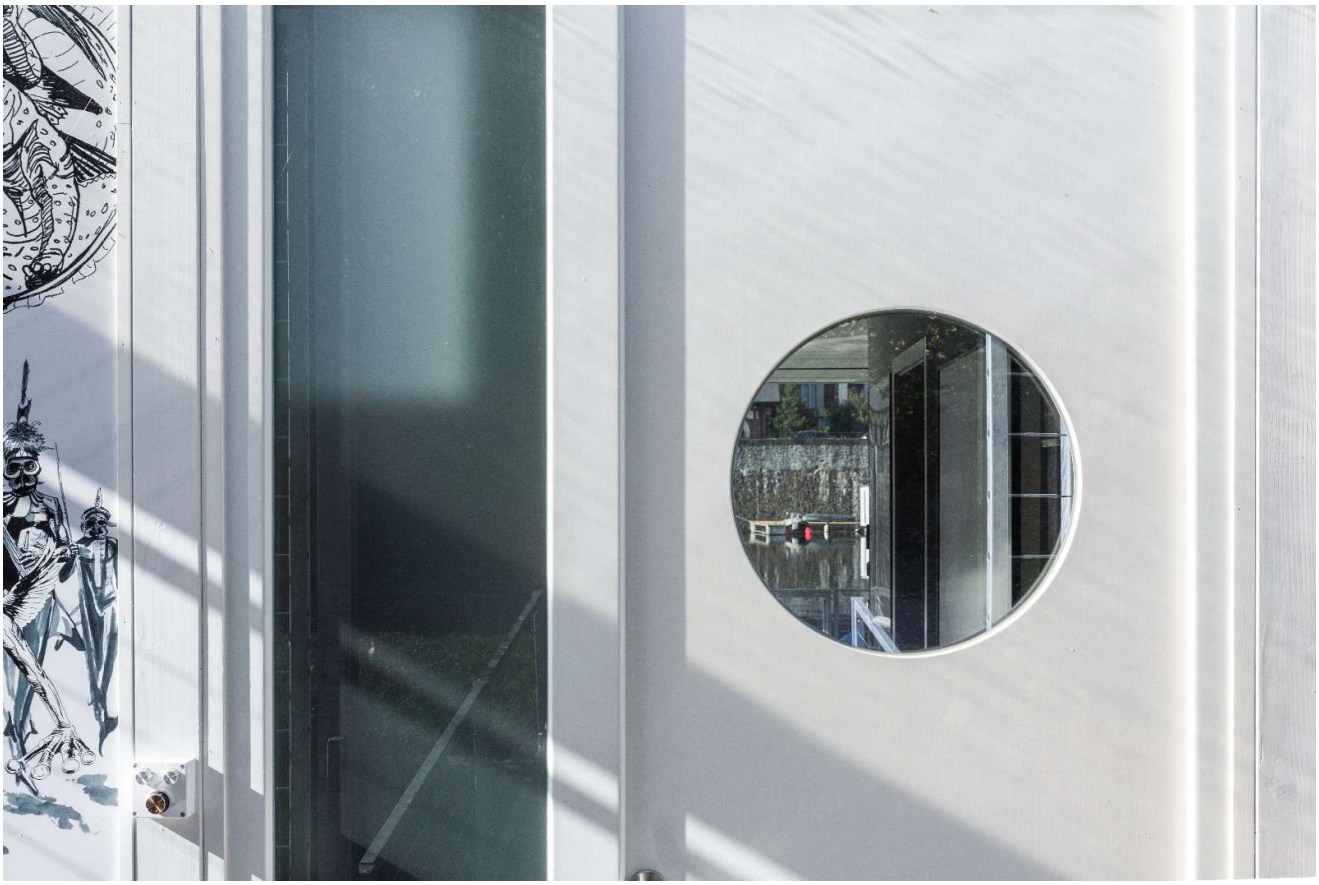

Foto realizace, 2021 Zdroj: foto Aneta Všetečková

Hausbót jsem začala projektovat v roce 2017. V té době jsem musela specifika lodí, která jsou jiná než stavba rodinných domů, nastudovat. Dostavěl se v roce 2021, kdy byl remorkérem dotlačen do holešovického přístavu. O tuto zkušenost se s vámi tímto podělím a popíšu, co považuji za jiné oproti stavbě na zemi.

Specifika stavby:

1. Hausbót je dle místa kotvení a velikosti potřeba pro účely Státní plavební správy (u níž se žádá o povolení) **zařadit do typu a kategorie**. Můj jsem zařadila do kategorie **malých plavidel**, **konstrukční kategorie D** (vyhláška č. 334/2015 Sb. ve smyslu platného znění, příloha 2). To znamená, že plavidlo je navrženo, vyrobeno a vybaveno pro plavbu v podmínkách plavební zóny, kde lze za běžných klimatických podmínek očekávat rychlost větru dosahující nejvýše 8 m/s (4. stupeň podle Beaufortovy stupnice) a střední výšku jedné třetiny nejvyšších vln (dále jen „významná výška vlny H1/3“) až 0,3 m, s výskytem ojedinělých vln do 0,5 m.
2. **Hausbót není nemovitost**, je to věc movitá (jako např. auto, televize atd.), tedy není zapsaný v katastru. Pokud je používán k trvalému bydlení, je potřeba mít trvalé bydliště na městském

(obecním) úřadě dané lokace. Plavidlo má něco jako technický průkaz (stejně jako automobil), o který žádá stavebník Státní plavební správu.

3. Neexistuje číslo popisné, avšak existuje šestimístné číslo lodi (dostala jsem č. 404 256). Nejdříve dochází ke schválení dokumentace a je potřeba získat „osvědčení o schválení technické dokumentace pro stavbu plavidla“ a po dokončení, zakotvení a proběhlé kontrole Státní plavební správy se vydává „osvědčení plovoucího zařízení“ s uděleným registračním číslem (v tomto případě 404 256). Osvědčení (v podstatě takový „techničák“) je platné 10 let a poté je třeba ho nechat opět zkontrolovat a opět na další dekádu prodloužit. Průběžné prohlídky probíhají každých 5 let.
4. Hausbót nemůže **kotvit** jen tak někde, pokud se jedná o řeky, pouze **ve slepých ramenech**. A to proto, aby ho v případě povodní nesmetla voda. Ve slepém rameni se jen zvedá s hladinou. Proto bývá připojen **„lávkou**“, která je **na kloubech**, aby tento pohyb umožňovala. Kromě toho se loď ještě **zavětrovává** rozepnutím lan do stran, a to aby s ní „nemával“ boční vítr a zůstávala na místě stabilní.
5. Pokud už máme místo na kotvení, je třeba si zjistit možnosti připojení na **infrastrukturu**. V přístavu většinou bývají **elektropřípojky a přípojka vody**. Každou přípojku je potřeba dobře **obalit** (proti okusu např. nutrií), nejlépe izolací a poté ještě např. vsunout do chráničky nebo třeba trubky (drenážní, kanalizační) a dále **vyhřívat**, protože vede od břehu pod vodou, kde by mohla v zimě zamrznout. Dává se termostat, který hlídá teplotu a v momentě, kdy je pod nulou, se sám sepne. Kanalizace se většinou řeší autonomní čističkou v podpalubí. Některé lodě si nechávají po vodě fekál vyvážet, ale toto považuji za nepraktické a „nesvobodné“, se závislostí pořád na nějaké službě, kterou je třeba poté hledat. Dále se řeší přípojka internetu, většinou vzduchem.
6. Je třeba mít na paměti, že hausbót se nestaví na vodě, protože **na vodě nikdo nechytne rovnováhu**. V přístavu je pár takových ukázek a většinou se pak dorovnávají přetahováním lanem k opěrným zdem, aby náklony vyrovnávaly. Hausbóty se staví v „suchém doku“, tzn. že je nutné mít na paměti, že je bude třeba transportovat. Proto je potřeba si hlídat především šířku. Optimální je do 4 m, já jsem měla 5,6 m, což bylo na hraně – vzhledem k tomu, že silnice a komunikace jsou 6 m široké (oba směry dohromady).
7. Dále pro mě bylo překvapením, že **dovyvažování** probíhá až po přikotvení se ke břehu a po odměření všech stran na bocích boardu. Většinou se přitěžuje podpalubí (například betonovými obrubníky) do těch míst tak, aby se podle hladiny hausbót vyrovnal.

Ad základní parametry, které se řeší a do zprávy uvádějí, a jejich význam:

1. Délka plavidla L – je největší délka trupu plavidla = mám 12,02 m
2. Šířka plavidla B – je největší šířka lodního trupu = 5,63 m

3. Boční výška plavidla H – je nejkratší svislá vzdálenost v metrech mezi nejnižším bodem trupu (nebo kýlu) a nejnižším bodem paluby na boku plavidla (nebo po horní okraj obšívky, což je vnější vodotěsný plášť kostry plavidla) = 1,04 m, výška pevného bodu je 3,5 m – tzn. od paluby po lemování střechy.
4. Ponor plavidla T – je svislá vzdálenost mezi nejnižším bodem trupu plavidla a rovinou největšího přípustného ponoru = 55 cm. Tmin je 42 cm.

   S výškou boku H = 1,04 m a projektovanou bezpečnostní vzdáleností tmin (svislá vzdálenost mezi rovinou největšího přípustného ponoru a s ní rovnoběžnou rovinou vedenou nejnižším bodem, kde již není plavidlo považováno za vodotěsné = volný bok, což je svislá vzdálenost mezi rovinou největšího přípustného ponoru a s ní rovnoběžnou rovinou k horní hraně obšívky) při plném výtlaku je plavidlo způsobilé „plavby“ na vnitrozemských vodních cestách v plavební zóně se střední výškou jedné z nejdelších vln do 0,3 m.
5. Povolený počet cestujících – resp. povolená obsaditelnost je 12 osob. Minimální počet členů posádky malého plavidla k přepravě nejvýše 12 cestujících je 1 osoba způsobilá k vedení takového plavidla.
6. Výtlak plavidla D – je celková hmotnost plavidla = 27 t. Počítala se váha konstrukce boardu a pak nástavby. Odhad podpalubí (tzn. železné vany) byl cca 7 t a nástavby na něm 18 t.

Lodní těleso je svařované ocelové těleso pravoúhlého tvaru s plochým dnem, ostrými outory (část obšívky plavidla v přechodu lodního dna do boků), podhony (sešikmená část lodního trupu na přídi a zádi plavidla). Obšívka (oděrka) z 5mm plechu je po celém obvodu jekl 200/200 mm. Příčný systém vyztužení tvoří rámová žebra z L profilu 177/70/5 mm v rozteči 2,00 m, obyčejná žebra a pražce v rozteči 0,50 m jsou z L profilu 70/50/6 mm, vyztužená rožnicemi z plechu o tloušťce 5 mm. Podélné výztuhy tvoří opět L profil 177/70/5 mm, jsou nesouměrně uložené v osách příček nástavby. Ty podpírají lože z profilu UPE 120 nesené sloupky z trámů. Jícen pro nástavbu je v bocích z L profilu 250/100/5 mm, v čelech jej tvoří výběhy obšívky s horní hranou oděrky. Sváry byly provedeny podle běžné lodní praxe. Cela obšívka tělesa byla oboustranně zavařena.

Prostor nástavby je dřevostavba. Konstrukce je sendvičového typu, její jádro tvoří hranolky o dvou čtvercovém profilu a minerální izolaci (uzavřenou parozábranou), vyztužené OSB deskami zajišťujícími prostorovou tuhost. Obvodové stěny jsou vyztuženy KVH hranoly 100 × 50 mm na požadavek výrobce vzepřenými do žeber a přišroubovanými do rožnic pražců pro zvýšeni tuhosti. Jejich vnější plášť je dibond deska lepená na OSB desku, zakrytá pojistnou hydroizolací. Z vnitřní strany je sendvič tvořen OSB deskami o tloušťce 15 mm a sádrokartonem tlustým 12 mm a v koupelně s keramickým obkladem.

Jádro příček je z KVH hranolů 80 × 40 mm s akustickou minerální vlnou, obloženými sádrokartonovými deskami. Trámky podlahy jsou vyneseny polštáři v profilu UPE 12 pod příčkami, po obvodu jsou trámky usazeny na podélný podvlak a přišroubovány do stojin.

Základ tvoří OSB desky o tloušťce 12 mm zespodu a 25 mm shora, podlahová krytina je deska s elektrickým vyhříváním. Okna a vstupní dveře jsou dřevěná – euro konstrukce typu IV-78. Terasová prkna (147 × 28 mm) a rošt (130 × 40 mm) jsou thermowood.

Plavidlo není vybaveno kotvami. Svařované ocelové zábradlí z jeklu s čtvercovým průřezem 35/35 mm o tloušťce 3 mm na přídi a zádi o výšce 900 mm nad palubou je vybaveno nerezovými ocelovými lanky o ø 5 mm.

Po dokončení svarů byla provedena zkouška jejich vodotěsnosti. Těleso bylo opískováno, našopováno do výše oděrky a celá konstrukce byla ošetřena dvousložkovými nátěry vhodnými do vodního prostředí.

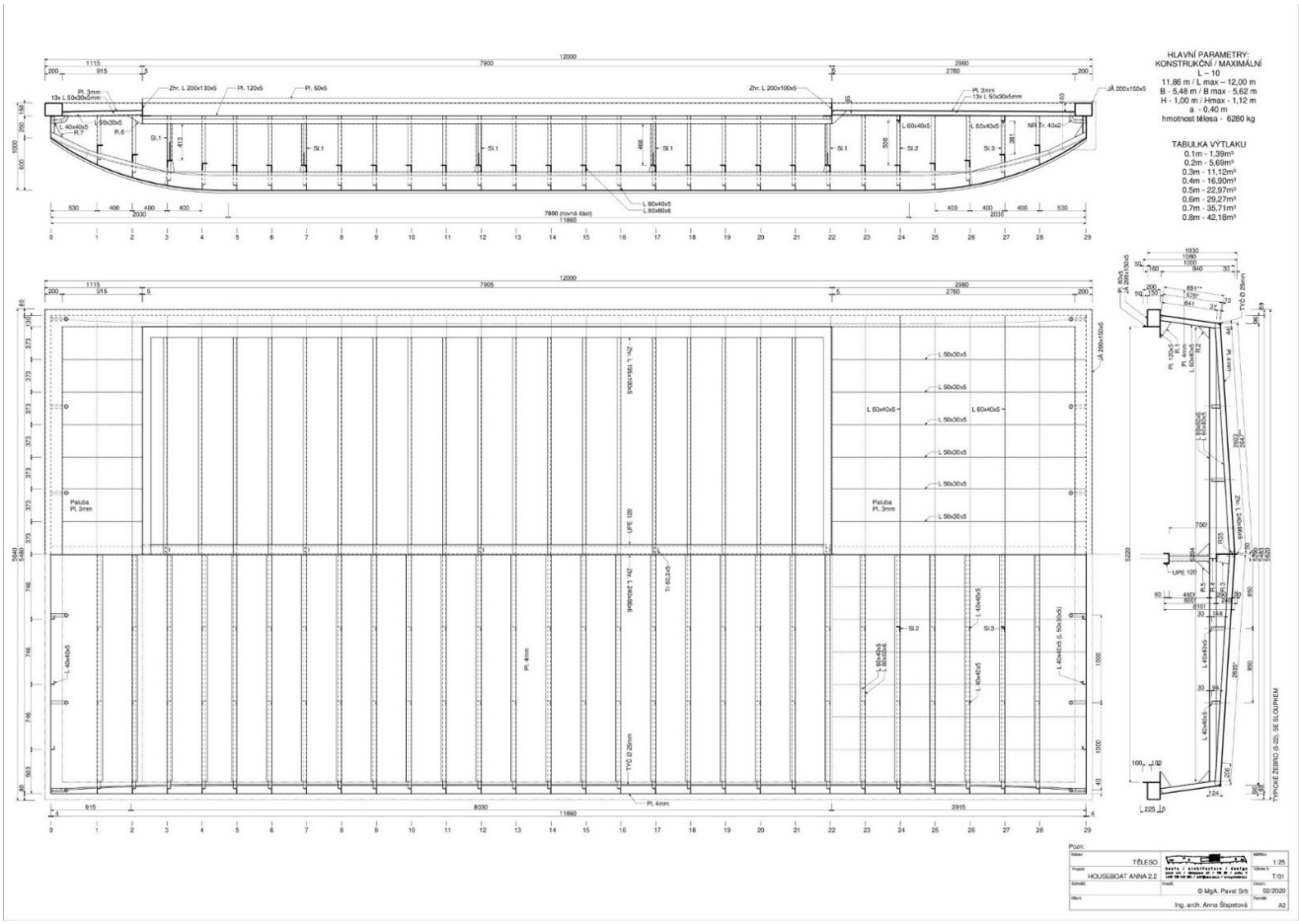

Plán boardu, 2020 Zdroj: archiv autorky, konstrukční řešení Pavel Srb

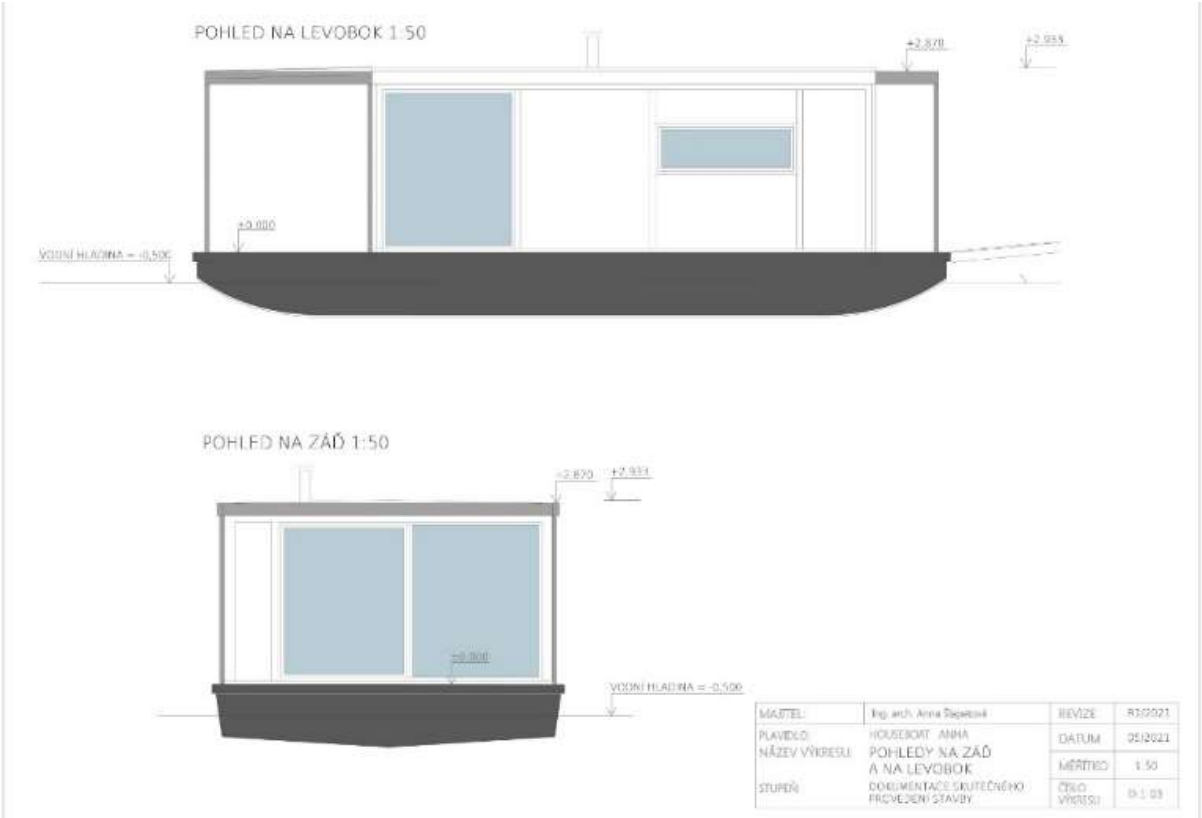

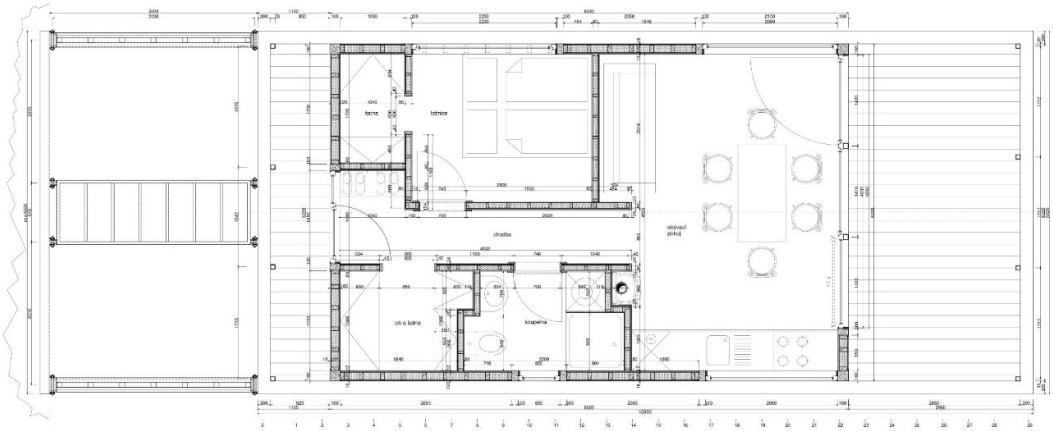

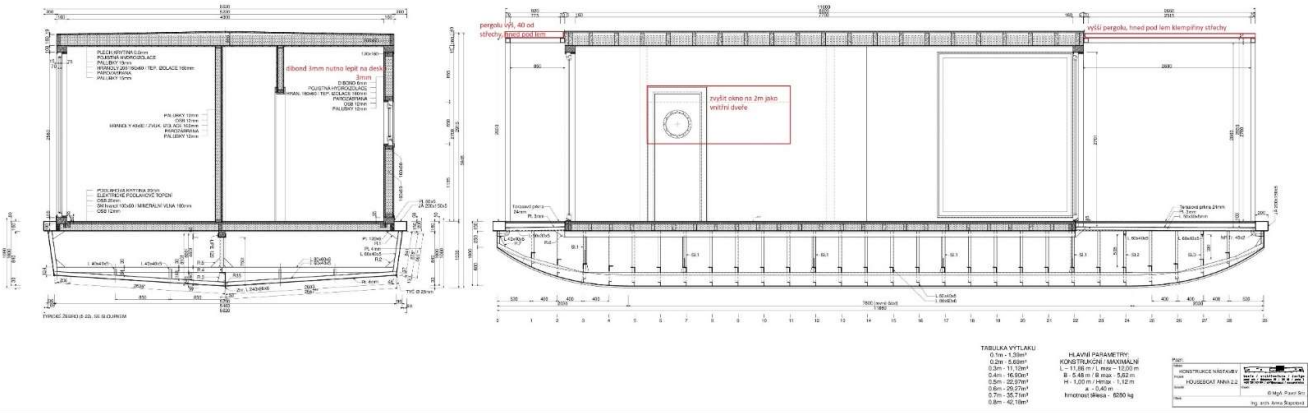

Plány, 2019/2020 Zdroj: archiv autorky

ČESKÁ REPUBLIKA
STÁTNÍ PLAVEBNÍ SPRÁVA

č.j.: 7668/PH/17

OSVĚDČENÍ O SCHVÁLENÍ

TECHNICKÉ DOKUMENTACE PRO STAVBU PLAVIDLA

Název typu: HOUSEBOAT ANNA počet kusů: 1

Druh plavidla: Plovoucí zařízení

Výrobce: Ing.arch. Šlapetová Anna, nar. 02.05.1973, Krátká 411, 252 41 Dolní Břežany

Popis plavidla:

konstrukce a materiál trupu

ocel

nejvyšší povolený počet osob na plavidle	- 12		nejmenší počet členů posádky	-	
největší délka	12,56 m	největší šířka	5,98 m	boční výška	1 m
bezpečnostní vzdálenost	0,5 m	volný bok	0,49 m	největší výtlak	25,00 t
největší přípustný ponor	0,51 m	nosnost	7,00 t		
největší výška nad hladinou	4,00 m	základní oplachtění	- m^2		
druh strojního pohonu			-		
počet strojů	-				
celkový výkon do	- kW				
druh propulzního zařízení			-		
povolená plavební zóna	3	s maximální výškou vlny	0,6 m		

Státní plavební správa ve smyslu § 10 odst. 1 zákona č. 114/1995 Sb., o vnitrozemské plavbě, § 7 odst. 1 písm. a) a čl. 1.03. přílohy č. 2 vyhlášky č. 334/2015 Sb. schvaluje dokumentaci uvedeného plavidla a povoluje stavbu stanoveného počtu kusů plavidel podle této schválené dokumentace.

V Praze dne: 21 -08- 2017

STÁTNÍ PLAVEBNÍ SPRÁVA 3 Pobočka Praha

úřední podpis

Ukázka osvědčení o schválení technické dokumentace, 2017 Zdroj: archiv autorky

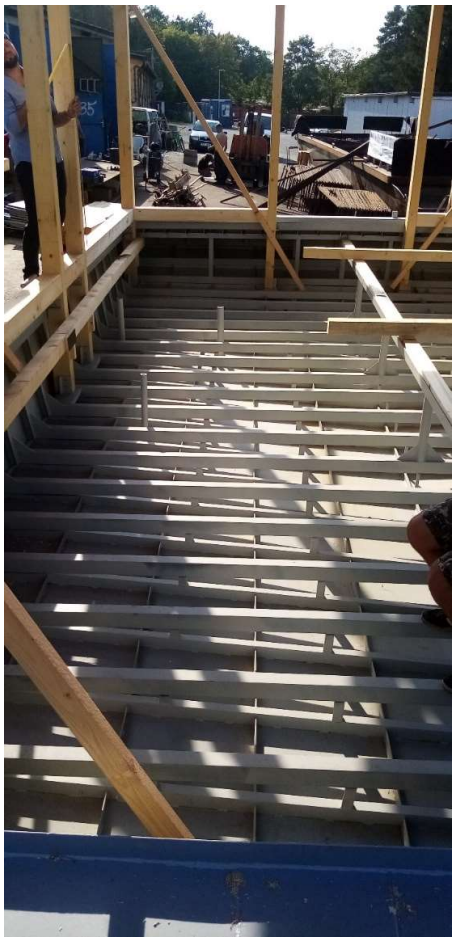

Foto průběhu realizace – „vana“ a nástavba

Zdroj: archiv autorky

Nahoře: foto průběhu realizace; dole: foto hrubé stavby v suchém doku Zdroj: archiv autorky

Transport hausbótu do přístavu se uskutečnil v noci a s policejním dohledem, neb šířka nákladu byla 5,6m – to si vynutilo uzavření obou jízdních pruhů jak na silnici, tak v tunelu. (hned první problém nastal při výjezdu z výrobny, neb nic netušící obyvatele vesnice běžně parkovali své vozy před domem na krajnici). Taktéž s výškou byl problém, kdy se v tunelu jeden žlab opřel o klenbu tunelu, vlivem vysoké výšky (samotná stavba na návěsu). Přemístění hausbótu z pevniny do přístavu dokumentuje video od Amálie Kovářové.[17] Projekt byl také prezentován na stavbě roku 2021, jakož i na webu grandprix architektů 2021[18] a na několika dalších webech.[19, 20, 21]

[17] KOVÁŘOVÁ, Amálie. *Houseboat*. Online, video. 27. 5. 2021. Dostupné z: YouTube, https://www.youtube.com/watch?v=eoF2y-3FCkA. [neveřejné]. [citováno 2024-06-03].
[18] ŠLAPETOVÁ, Anna (účinkující). Interview. In: *Polopatě.* Online, seriál. TV, ČT 1, 24. října 2021. Dostupné také z: https://www.ceskatelevize.cz/porady/10658625776-polopate/221562220400030/. [citováno 2024-06-03].
[19] *Houseboat Anna*. Online. In: OBEC ARCHITEKTŮ. Grand Prix Architektů – národní cena za architekturu 2021. In: Grand Prix Architektů. Obec architektů z. s., 3. 9. 2021, © 2024. Dostupné z: https://grandprix.grandprixarchitektu.cz/rocnik/2021/84. [citováno 2024-06-03].
[20] *Houseboat Anna*. Online. In: Stavbaweb. 31. 5. 2022. Dostupné z: https://www.stavbaweb.cz/clanek/houseboat-anna-26045/. [citováno 2024-06-03].
[21] ZEMANOVÁ, Lenka. Život na vodě. *Houseboat Anna v sobě skrývá veškerý komfort*. Online. ASB. 5. října 2022. Dostupné z: https://www.asb-portal.cz/architektura/zivot-na-vode-houseboat-anna-v-sobe-skryva-veskery-komfort. [citováno 2024-06-03].
[21] Prezentace Stavba roku 2021 – Houseboat Anna, https://www.youtube.com/watch?v=O8HrD_GNgoY [citováno 2024-06-03].

Foto průběhu transportu, naložení na auto jeřábem

Zdroj: archiv autorky

Foto průběhu transportu po vodě, spuštění na hladinu přístavním jeřábem a tlačení remorkérem, i pod Karlovým mostem

Zdroj: archiv autorky

Foto realizace, 2021 Zdroj: archiv autorky

Foto realizace, 2021 Zdroj: foto Aneta Všetečková

Foto realizace, 2021

Zdroj: foto Aneta Všetečková

Foto realizace, 2021 Zdroj: foto Aneta Všetečková

Foto realizace, 2021

Zdroj: foto Aneta Všetečková

Osvědčení plovoucího zařízení číslo 404 256 Strana 1

ČESKÁ REPUBLIKA

OSVĚDČENÍ PLOVOUCÍHO ZAŘÍZENÍ

Název a adresa kompetentního úřadu

Státní plavební správa (Jankovcova 4, 170 04, Praha 7)

1. Jméno plavidla: ANNA
2. Druh plavidla: Plovoucí zařízení - hausboat — kód: -
3. Evidenční označení: 404 256
4. Jméno a adresa vlastníka: Ing.arch. Šlapetová Anna, 02.05.1973 Krátká 411, 252 41 Dolní Břežany

   Jméno a adresa provozovatele: Ing.arch. Šlapetová Anna, 02.05.1973 Krátká 411, 252 41 Dolní Břežany
5. Místo registrace a rejstříkové číslo: Praha, 404 256
6. Domovský přístav: Praha — 7. Rok stavby: 2021
8. Název a adresa loděnice: vlastní stavba
9. Toto osvědčení plovoucího zařízení nahrazuje osvědčení číslo: -

   vydané dne: - organizací: -
10. Toto osvědčení plovoucího zařízení platí do: 24.05.2031
11. Vydáno v: Praze dne: 01.06.2021
12. Státní plavební správa

    podpis

Osvědčení plovoucího zařízení číslo 404 256 Strana 2

13. Na základě prohlídky vykonané dne 24.05.2021 kým Státní plavební správou, pobočkouPraha

    a předložení klasifikačního průkazu č. -

    je plavidlo uvedené v tomto osvědčení schváleno způsobilým pro plavbu na vodních cestách v zóně (zonách) plavby

    3 – Vltava, Holešovický přístav
14. Plavidlo uvedené v tomto osvědčení je způsobilé

    Plavidlo není schváleno pro opakované přemisťování.

    -

    -
15. HLAVNÍ ÚDAJE O PLAVIDLE

    Největší délka 12,02 m — Největší šířka 5,63 m

    Počet prostorů oddělených pevnými přepážkami -

    Výška pevného bodu 3,50 m — Boční výška 1,04 m

    Největší přípustný ponor 0,55 m — Největší ponor prázdného plavidla - m

    Nosnost plavidla 1,2 t — Povolený počet cestujících 12 osob
16. KOTVY A KOTEVNÍ ŘETĚZY (LANA)

	Počet	Celková hmotnost kg	Délka každého řetězu m	Pevnost kN
Kotevní tyče	2	-	-	-
Kotevní řetězy (lana)	-	-	-	-

17. ZÁCHRANNÁ VÝSTROJ

Zóna	4	3	2	1
Počet záchranných vest	-	-	-	-
Počet záchranných kruhů	-	2	-	-

Osvědčení plovoucího zařízení číslo 404 256 Strana 3

18. PROTIPOŽÁRNÍ ZAŘÍZENÍ

    Počet přenosných hasicích přístrojů 2 — Počet stabilních hasicích zařízení -

    Hasicí nápln Prášek, 2 kg

    Další zařízení Vědro s lanem, hasicí rouška
19. ČERPACÍ ZAŘÍZENÍ

    Počet motorových čerpadel - s celkovým výkonem - m^3 / min

    Počet ručních čerpadel - s celkovým výkonem - l / min
20. OSTATNÍ VÝSTROJ

    Signální světla *) — Souprava první pomoci 1 — Pokyny pro záchranu a oživování 1

    Přechodové lávky 1 — Manipulační čluny - — Kontejnery na zaolejované hadry -

    *) Světla a vlajky musí být na plavidle v takovém počtu a složení, aby jimi mohly být dávány signály předepsané vyhláškou č. 67/2015 Sb., o pravidlech plavebního provozu, pro daný druh plavidla.

    Doplňková výstroj

Zóna	Počet	Druh výstroje	Zóna	Počet	Druh výstroje
3	1	Bidlo s háčkem			

21. POVOLENÉ ODCHYLKY A ZVLÁŠTNÍ USTANOVENÍ NEBO PODMÍNKY

    Plovoucí zařízení je trvale spojeno se břehem pomocí dvou kotevních tyčí a přechodové lávky.

    Plovoucí zařízení je vybaveno čistírnou odpadních vod.

    -

    Jestliže je plavidlo upravováno, přestavováno, nebo prochází větší opravou, je vlastník povinen bez prodlení informovat příslušné úřady.
22. ÚŘEDNÍ ZÁZNAMY

    Plavidlo je vybaveno následujícími dokumenty:
    Osvědčení elektrických zařízení silnoproudých

Sken ukázky licence – technického průkazu plovoucího zařízení, 2021 Zdroj: archiv autorky

Po realizaci jsem vyvíjela ve spolupráci (2022) se společností Mostecká montážní prototypy hausbótů: Vznikly varianty large, large family a small, na stejném boardu o velikosti 5 × 16 m (resp. 3,8 m × 15 m) dispozičně různě půdorysně řešené.[22] Došlo i na modulaci variant v materiálech – na výběr jsou tři verze: art (s uměním na fasádě a v interiéru), modern a rustik.[23]

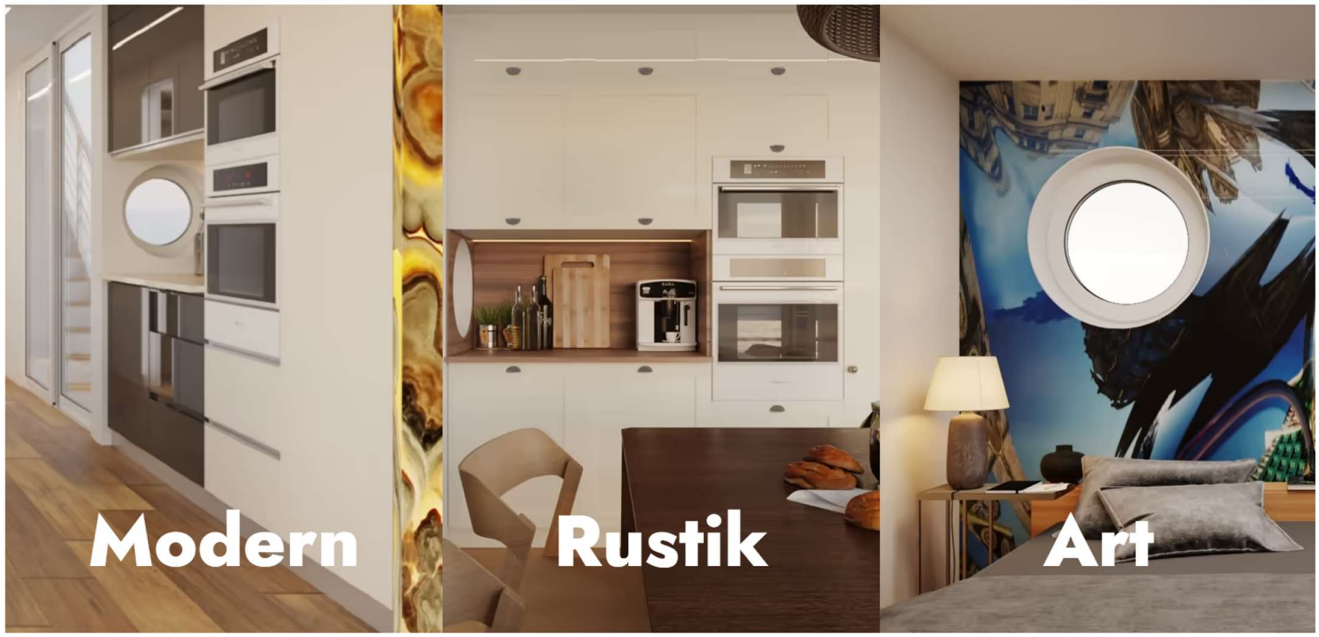

Foto ukázky návrhů pro Mosteckou montážní Zdroj: archiv autorky a odkaz konfigurátoru na luxusnavode.cz

[22] MOSTECKÁ MONTÁŽNÍ. *Luxus na vodě.* Online. © 2024. Dostupné z: https://luxusnavode.cz/. [citováno 2024-06-04].
[23] MOSTECKÁ MONTÁŽNÍ. *Konfigurátor*. Online. Luxus na vodě. © 2024. Dostupné z: https://luxusnavode.cz/konfigurator/largefamily/stupne-vybavy. [citováno 2024-06-04].

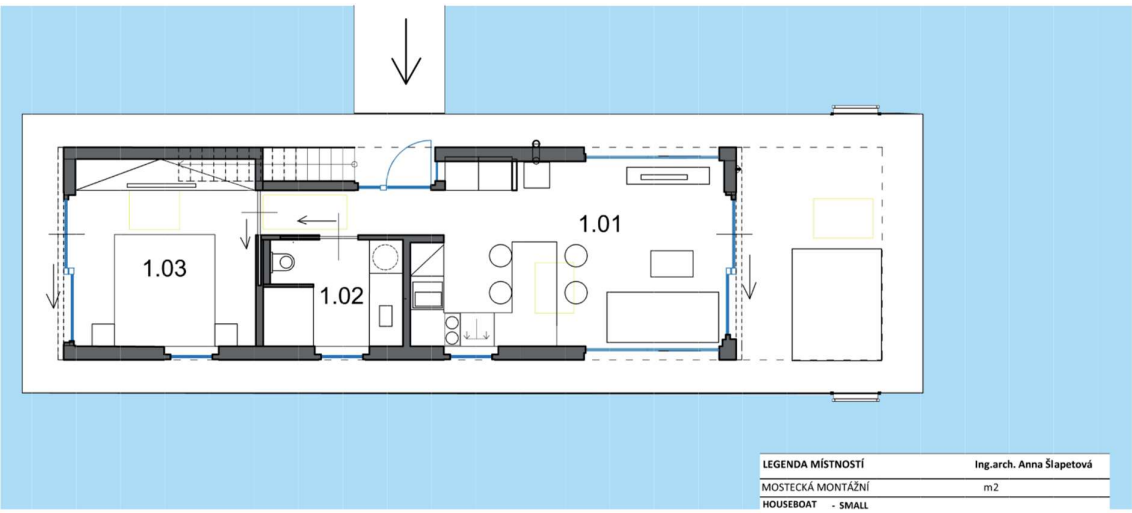

LEGENDA MÍSTNOSTÍ		Ing.arch. Anna Šlapetová
MOSTECKÁ MONTÁŽNÍ		m2
HOUSEBOAT	**- SMALL**	
1.01	Obývací prostor s jídelnou	20,8
1.02	Koupelna, WC	4,8
1.03	Ložnice	11

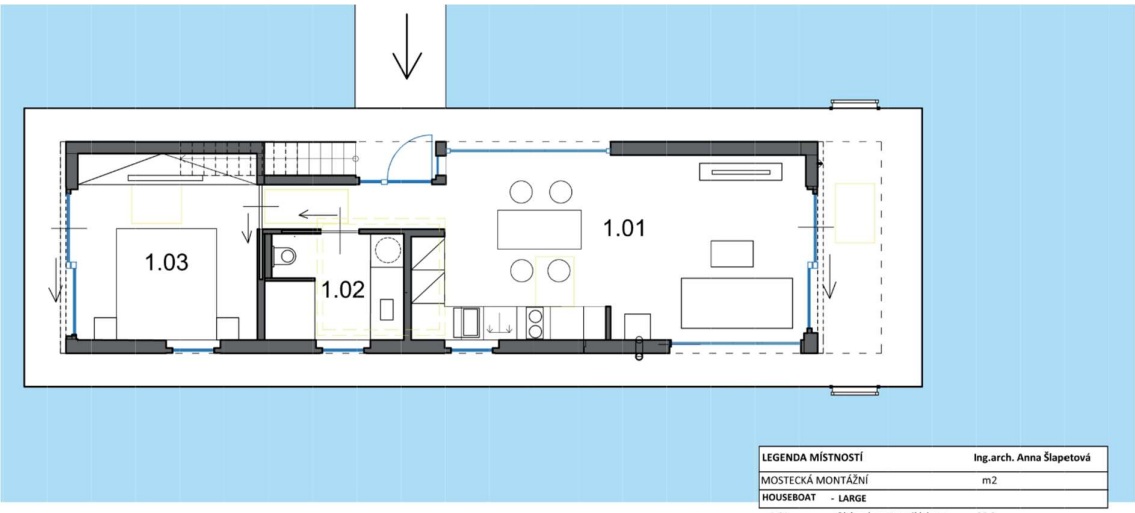

LEGENDA MÍSTNOSTÍ		Ing.arch. Anna Šlapetová
MOSTECKÁ MONTÁŽNÍ		m2
HOUSEBOAT	**- LARGE**	
1.01	Obývací prostor s jídelnou	25,6
1.02	Koupelna, WC	4,8
1.03	Ložnice	11

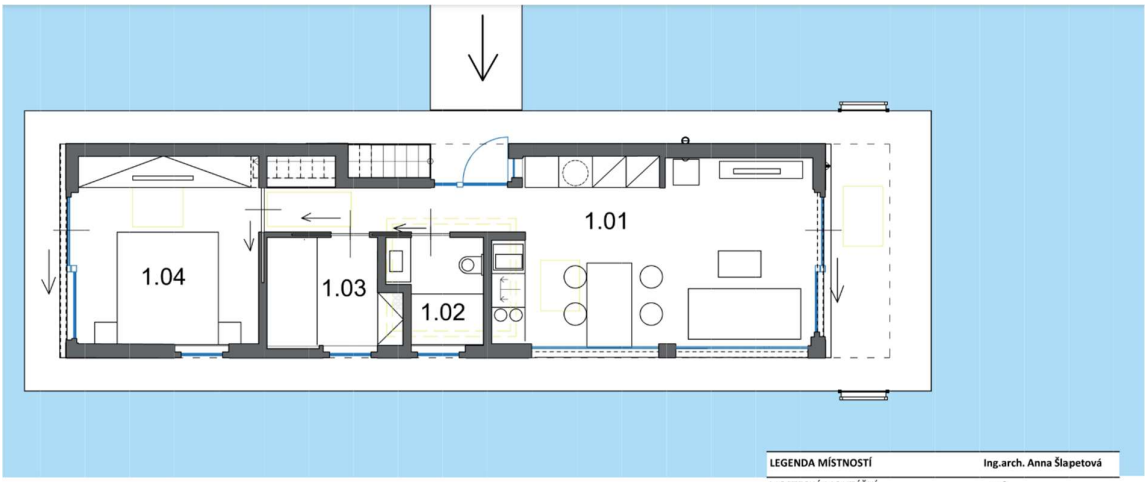

LEGENDA MÍSTNOSTÍ		Ing.arch. Anna Šlapetová
MOSTECKÁ MONTÁŽNÍ		m2
HOUSEBOAT	**- LARGE FAMILY**	
1.01	Obývací prostor s jídelnou	23
1.02	Koupelna, WC	3,1
1.03	Pokoj	4,4
1.04	Ložnice	11

0 1 2 3 4 5

Ukázka návrhů pro Mosteckou montážní – small, large, large family Zdroj: archiv autorky